

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«КАЗНАЧЕЙСЬКА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ»

**Студентки 2 курсу, 2 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування» спеціалізації
«Державні фінанси»**

**Герасько Тамари
Володимирівни**

**Науковий керівник
к.е.н., доцент**

**Канєва Тетяна
Володимирівна**

**Гарант освітньої програми
д.е.н., професор**

**Макогон Валентина
Дмитрівна**

**Завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор**

Чугунов Ігор Якович

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ	
1.1. Сутність казначейської системи виконання бюджетів	6
1.2. Особливості казначейського обслуговування бюджетних коштів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою	12
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ	
2.1. Інституційно-функціональний аналіз казначейської системи виконання бюджету за доходами	17
2.2. Інституційно-функціональний аналіз казначейської системи виконання бюджету за видатками	28
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	
3.1. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України	33
3.2. Шляхи вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України	38
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах економічних перетворень вагома роль належить пошукам функціонально-організаційної системи виконання бюджетів, яка б забезпечувала ефективне управління бюджетами різних рівнів, транспарентність фінансових операцій, дієвий аналіз та оцінку інформації про стан бюджетів, що сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів. У зв'язку з цим, особлива увага приділяється питанням функціонування та розвитку казначейської системи виконання бюджетів.

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері казначейської системи виконання бюджетів можна назвати праці Дж. Б'юкенена, М. Бунге, А. Вагнера, С. Вітте, Р. Дорнбуша, Дж. М. Кейнса, К. Кестнера, П. Кругмана, В. Лебедева, І. Озерова, А. Парето, А. Пігу, В. Родіонової, Д. Рікарда, П. Самуельсона, А. Сміта, Дж. Стігліца, М. Сперанського, В. Танзі, Дж. Тобіна, М. Фрідмана, Г. Шахової, І. Янжула.

Питанням становлення та розвитку Державної казначейської служби України присвячені праці вітчизняних вчених: С. Буковинського, О. Василика, В. Гейця, В. Глушенка, А. Даниленка, В. Дем'янишина, І. Запатріної, Т. Каневої, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луїної, І. Лютого, А. Мазаракі, В. Опаріна, Г. П'ятаченка, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Разом з тим, на даному етапі розвитку системи державних фінансів важливим завданням є здійснення дієвого інституційно-функціонального аналізу казначейської системи виконання державного та місцевих бюджетів України за доходами і видатками. Зазначене свідчить про актуальність даного дослідження та обумовило визначення його мети, завдань, об'єкту і предмету.

Метою дослідження є розкриття теоретичних засад та удосконалення методологічних положень функціонування казначейської системи виконання бюджетів.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити сутність казначейської системи виконання бюджетів;
- узагальнити та систематизувати особливості казначейського обслуговування бюджетних коштів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою;
- здійснити інституційно-функціональний аналіз казначейської системи виконання бюджету за доходами та видатками;
- визначити пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України;
- обґрунтувати шляхи удосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України.

Об'єкт дослідження – казначейська система виконання бюджетів.

Предмет дослідження – є теоретичні засади та практичні питання функціонування казначейської системи виконання бюджетів.

Методи дослідження. З метою досягнення поставленої мети в дослідженні використано загальнонаукові і спеціальні методи пізнання явищ і процесів у сфері розвитку казначейської системи виконання бюджетів. Системний та структурний методи використано при розкритті сутності казначейської системи виконання бюджетів. За допомогою порівняльного методу узагальнено зарубіжний досвід розвитку казначейської системи виконання бюджетів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування обґрунтовано напрями удосконалення казначейської системи виконання бюджетів.

Наукова новизна полягає у комплексному дослідженні питань щодо казначейської системи виконання бюджетів, обґрунтуванні пропозицій щодо її удосконалення на основі здійснення інституційно-функціонального аналізу казначейської системи виконання бюджету за доходами та видатками.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань функціонування казначейської системи виконання бюджетів, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної аудиторської служби

України, Рахункової палати України, Державної служби статистики України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи розкрито у статті за темою «Казначейська система виконання бюджетів» та опубліковано у збірнику наукових праць студентів Київського національного торговельно-економічного університету.

Обсяг та структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення кваліфікаційної роботи.

У першому розділі досліджено теоретичні засади казначейської системи виконання бюджетів, розкрито її сутність, узагальнено та систематизовано особливості казначейського обслуговування бюджетних коштів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою.

У другому розділі розкрито особливості становлення та розвитку казначейської системи виконання бюджетів в Україні як в самостійній державі, здійснено інституційно-функціональний аналіз казначейської системи виконання державного та місцевих бюджетів України за доходами та видатками.

У третьому розділі визначено напрями розвитку казначейської системи виконання бюджетів в Україні в умовах економічних перетворень, обґрунтовано пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України та шляхи удосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України.

У висновках наведено теоретичне узагальнення матеріалу, представленого в випускній кваліфікаційній роботі.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

1.1. Сутність казначейської системи виконання бюджетів

Відповідно до 43 статті Бюджетного кодексу України при виконанні державного та місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України. Єдиний казначейський рахунок є рахунком, що відкривається центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (Державна казначейська служба України), у Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Національного банку України, на якому консолідуються кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування та кошти інших клієнтів, які відповідно до законодавства знаходяться на казначейському обслуговуванні. Казначейське обслуговування бюджетних коштів передбачає: розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства; контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, реєстрації взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями; ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та інших нормативно-правових актів Міністерства фінансів України; здійснення інших операцій з бюджетними коштами [8].

Згідно Положення про Державну казначейську службу України Казначейство відповідно до покладених на нього завдань та в установленому законодавством порядку: узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо

вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністру фінансів; забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунка, відкритого у Національному банку; здійснює безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів або боржників на підставі рішення суду; здійснює відкриття, закриття та обслуговування рахунків у системі електронного адміністрування податків; обслуговує кошти фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, інших клієнтів та кошти єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; управляє наявними фінансовими ресурсами, що консолідуються на єдиному казначейському рахунку; забезпечує розміщення тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунка та коштів валютних рахунків державного бюджету на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів за рішенням Міністра фінансів, погодженим з Національним банком; здійснює покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів та Пенсійного фонду України; здійснює операції з купівлі іноземної валюти та за погодженням з Мінфіном операції з продажу іноземної валюти, яка обліковується на рахунках Казначейства; здійснює видачу і погашення фінансових казначейських векселів; веде бухгалтерський облік операцій з виконання державного та місцевих бюджетів; встановлює графіки подання квартальної та річної зведеної бюджетної та фінансової звітності головним розпорядникам коштів державного бюджету; зводить і складає звітність про виконання державного, місцевих, зведених місцевих і зведеного бюджетів та подає звітність органам законодавчої, виконавчої влади, місцевим фінансовим органам; складає консолідовану фінансову звітність про загальний майновий стан і результати діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів; розміщує на офіційному веб-сайті Казначейства звітність про виконання державного бюджету та інформацію про виконання місцевих бюджетів, річну консолідовану фінансову звітність про загальний майновий стан і результати

діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів; здійснює в межах повноважень, передбачених законом, контроль; застосовує або здійснює заходи впливу за порушення бюджетного законодавства; забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом проведення оцінки їх діяльності; розглядає і погоджує проекти законодавчих актів, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністру фінансів; надає консультативну допомогу учасникам бюджетного процесу з питань, що належать до його компетенції; забезпечує функціонування багаторівневої інформаційно-обчислювальної та внутрішньої платіжної систем Казначейства, вживає заходів до захисту інформації, яка обробляється органами Казначейства; надає електронні довірчі послуги; забезпечує функціонування системи дистанційного обслуговування "Клієнт казначейства - Казначейство"; здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Казначейства; інформує громадськість про свою діяльність та про стан реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів; здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Казначейства, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління; здійснює інші повноваження, визначені законом[56].

Таким чином, відмінність казначейської системи виконання бюджету від банківської системи полягає в тому, що казначейська система концентрує у собі два єдиних потоки грошових коштів (дохідний та видатковий), що виникають в процесі виконання бюджетів різних рівнів на єдиному казначейському рахунку. Разом з цим, казначейська система виконання бюджетів передбачає здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів та управління фінансово-бюджетними коштами, що консолідується на єдиному казначейському рахунку. Відповідно казначейська система виконання бюджету ґрунтується на створенні певного органу управління, який забезпечує реалізацію державної політики у сферах казначейського обслуговування

бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів; консолідації державних фінансових ресурсів на єдиному казначейському рахунку, що відкривається в Національному банку; впровадженні дієвих методів та інструментів фінансового контролю за ефективністю та результативністю використання бюджетних коштів.

В органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів бюджетним установам відкриваються рахунки у встановленому законодавством порядку. Обслуговування Казначейством України установ України, які функціонують за кордоном, державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури у частині власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, а також коштів бюджету, отриманих як надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ та як кредити (позики), залучені державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, здійснюється у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Казначейством України не здійснюється оплата послуг з оброблення електронних розрахункових документів та повідомлень у системі електронних переказів Національного банку України і з переказу коштів через валютні рахунки, відкриті в Національному банку України. Казначейство України за погодженням з Міністерством фінансів України має право залучати на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України. Обсяги тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, пов'язаних із забезпеченням захищених видатків загального фонду, покриваються Казначейством України в межах поточного бюджетного періоду, а тимчасові касові розриви Пенсійного фонду України, пов'язані з виплатою пенсій, - у межах фактичного дефіциту коштів на цю мету за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку на договірних умовах без нарахування відсотків за

користування цими коштами з обов'язковим їх поверненням до кінця поточного бюджетного періоду. У разі розміщення коштів місцевого бюджету на депозитах та/або обслуговування коштів місцевого бюджету в частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків обсяги тимчасових касових розривів за загальним фондом такого місцевого бюджету не покриваються за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку. Власні надходження державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури, отримані як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, зараховуються на спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в територіальному органі Казначейства України, або на поточні рахунки у банках державного сектору. Видатки спеціального фонду державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури, що проводяться за рахунок власних надходжень бюджетних установ, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти, здійснюються у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Розрахунково-касове обслуговування власних надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури здійснюється в територіальному органі Казначейства України або у банках державного сектору[8].

Державна казначейська служба України, виконуючи свої функції в частині обслуговування доходів і витрат бюджетів різних рівнів, взаємодіє з низкою органів державного фінансового контролю та іншими державними інституціями. До напрямів взаємодії між органами державного фінансового контролю доцільно віднести: проведення операцій із бюджетними коштами; виконання операцій, пов'язаних із рухом податків, зборів (обов'язкових платежів); обмін довідковою і звітною інформацією, документами та іншими матеріалами, необхідними для виконання функцій контролю; проведення звірки даних із метою усунення виявлених недоліків і порушень [20].

Відповідно, структура бюджетів різних рівнів, а також учасники бюджетного процесу, які безпосередньо здійснюють контроль за наповненням дохідної частини бюджету й спрямуванням видатків, є об'єктами для казначейського обслуговування. Таким чином, у бюджеті визначаються не лише напрями казначейського обслуговування за надходженнями, витратами, фінансуванням та активними операціями, а й органи, уповноважені на виконання відповідних операцій у встановлених обсягах.

Досліджуючи державний бюджет як об'єкт казначейського обслуговування бюджетних коштів у контексті управління надходженнями, витратами, фінансуванням та активними операціями на відповідний бюджетний період, насамперед необхідно розглянути його структуру. Відповідно до Бюджетного кодексу України складові бюджету визначаються згідно Закону Про державний бюджет на відповідний рік. Починаючи з 2001 року державний бюджет складається із загального та спеціального фонду. Передача коштів між загальним та спеціальним фондами бюджету дозволяється тільки в межах бюджетних призначень шляхом внесення змін до закону про Державний бюджет України, прийняття рішення про місцевий бюджет або про внесення змін до нього. Платежі за рахунок спеціального фонду бюджету здійснюються в межах коштів, що фактично надійшли до цього фонду на відповідну мету, якщо Бюджетним кодексом або законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) не встановлено інше.

Таким чином, основне призначення казначейської системи виконання бюджетів полягає у забезпеченні дієвого управління бюджетними коштами. Разом з цим, Державна казначейська служба є злагодженим механізмом, що концентрує бюджетні кошти в єдиній системі рахунків підпорядкованих структур і створює єдину інформаційну базу з виконання бюджетів різних рівнів. Інформація, яку надає Державна казначейська служба України іншим органам державного управління надає можливість для аналізу та оцінки ефективності та результативності використання бюджетних коштів, підвищення рівня прозорості процесів які відбуваються у фінансово-бюджетній сфері.

Здійснюючи контроль за всіма операціями, пов'язаними з бюджетними надходженнями та витратами, Державна казначейська служба оперативно управляє вільними залишками коштів шляхом внесення пропозиції щодо рівня залучення обсягів короткострокових запозичень, погашення внутрішньокасових розривів, що сприяє ефективному та економному використанню бюджетних коштів, які спрямовуються на погашення державного боргу та на витрати, пов'язані з його обслуговуванням.

1.2. Особливості казначейського обслуговування бюджетних коштів у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою

На даний час у різних країнах накопичено різноманітний досвід казначейського виконання бюджету і його контролю. Так, в Німеччині на федеральному рівні касове виконання бюджету здійснює банківська система, а на місцевому рівні - казначейська система[106]. У Франції всі витрати проходять через рахунки казначейства[95]. В Японії і США виконання бюджету є банківським. У Великобританії казначейство здійснює не розрахунки по бюджету, а контроль за надходженнями до Консолідованого фонду, витрати по якому знаходяться у віданні генерального аудитора країни[98].

Особливості розвитку країн з трансформаційною економікою до початку реформ в сфері суспільних фінансів, у тому числі казначейської системи виконання бюджетів різних рівнів, свідчать, що в економіках перехідного періоду були відсутні правові рамки, інституційні структури та супутні системи, необхідні для управління суспільними фінансами: бюджетним організаціям було дозволено відкривати банківські рахунки, непідконтрольні Міністерству фінансів, і Міністерство фінансів періодично переводило гроші на ці рахунки; як результат на рахунках певної бюджетної організації могли накопичуватись значні невикористовувані грошові суми, в той час як бюджет країни в цілому був дефіцитним; у Міністерства фінансів не було коштів, щоб здійснювати контроль і гарантувати, що витрати повністю відповідають бюджетним асигнуванням; були присутні також інші проблеми, такі як

відсутність своєчасної інформації про витрати і доходи, необхідної для економічного управління, передбаченої законодавством фінансової звітності, базових даних для підготовки бюджету.

В країнах з розвинутою економікою правові та інституційні структури для управління суспільними фінансами існували, але потребували і продовжують потребувати змін з метою підвищення їх дієвості. Ситуація з управління бюджетними коштами в таких країнах в цілому характеризується такими рисами: недостатній рівень ефективності контролю, зокрема за асигнуваннями; розмита межа між правами і обов'язками учасників бюджетного процесу; зростання банківських рахунків, які не перебувають під контролем казначейства, наприклад книга рахунків приватних осіб в банку. Це призвело, по суті, до тієї ж ситуації, що і в країнах з трансформаційною економікою - відсутності контролю з боку Міністерства фінансів за державними фінансами, витратами і наявністю своєчасної інформації для дієвого фінансово-економічного управління.

Вирішення зазначених проблем в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою на даному етапі передбачає реалізацію комплексу заходів, що включають два основні блоки: формування ефективної політики та створення дієвих інституційних структур управління державними фінансами: в країнах з трансформаційною економікою існує необхідність в побудові правових рамок та інституційних структур, щоб дати можливість Міністерству фінансів здійснювати контроль фінансових ресурсів і забезпечити відповідність бюджетних асигнувань бюджетним призначенням; в країнах з трансформаційною економікою існує необхідність побудови та коригування існуючих політик, структур і систем для того, щоб вирішити всі наявні проблеми; розробка механізмів, які надають можливість для комплексної реалізації фінансово-бюджетної політики. Зазначені механізми повинні забезпечувати: дієвий податково-бюджетний контроль: відповідність бюджетних асигнувань бюджетним призначенням; ефективний моніторинг неоплачених рахунків, грошових коштів на урядових банківських рахунках,

заборгованості та бюджетного дефіциту; дієве управління грошовими коштами: за допомогою приведення всіх урядових рахунків під контроль казначейства і консолідації на єдиному казначейському рахунку; за допомогою удосконалення планування грошових коштів; своєчасність і точність фінансової звітності з метою ефективного управління; підвищення якості вихідних даних для підготовки бюджету[89].

Здійснення зазначеного комплексу заходів передбачає здійснення правових та інституційних реформ, що включають такі компоненти: прийняття дієвого законодавчого акту про контроль за складанням і виконанням бюджету; удосконалення процесу організації банківських операцій з бюджетними коштами та обробки платіжних операцій.

Зазначений закон: визначить роль та обов'язки Міністерства фінансів, Казначейства і профільних агентств; повноваження і обов'язки для: отримання та відповідального зберігання державних фінансових ресурсів; процесів контролю за управлінням державними витратами; управління державним боргом; бухгалтерського обліку; фінансової звітності та аудиту. Удосконалення процесу організації банківських операцій з бюджетними коштами та обробки платіжних операцій передбачає: консолідацію банківських рахунків на єдиному казначейському рахунку, що знаходиться в Центральному банку; створення казначейської організації з мережею офісів, розташованих по всій країні (альтернатива - розташування співробітників казначейства в бюджетних організаціях); реорганізація платіжних процесів і спрямування всіх платіжних операцій через казначейство; реорганізація всіх процесів надходжень, щоб гарантувати, що всі доходи безпосередньо депонуються на єдиному казначейському рахунку.

Також важливо відмітити, що з розвитком інформаційних технологій та телекомунікаційної інфраструктури параметри проектів істотно змінилися як в країнах з розвинутою так і трансформаційною економікою. Зокрема. В країнах ЄС у 1994-2004 роках проекти фокусувалися на реалізації основної реформи казначейства і функціональності створюваних систем. Оскільки стабілізувалися

нові інституціональні структури та реформи, у більш пізніх проєктів ширша сфера дії. Десятиліття тому основні пакети COTS не включали вимоги державного сектора. Багато країн почали з впровадження проміжних індивідуально розроблених систем. На даний час вони вже замінені або замінюються додатками COTS. Нові проєкти починаються з програмного забезпечення COTS. Програмне забезпечення з відкритими кодами відкриває додаткові можливості.

Тоді як телекомунікаційна інфраструктура на початку та в середині 90-х років минулого століття не була добре розвинена. У міру вдосконалення телекомунікаційної інфраструктури відбувались зміни в напрямі централізованої архітектури. Всі нові системи впроваджуються на централізованій інфраструктурі і використовують інтернет-версії спеціалізованого програмного забезпечення. Очікується, що для завершення багатьох проєктів необхідною є отримання політичної згоди і впровадження правових та інституційних реформ у даній сфері; закупівля систем з використанням конкурсних процедур; фактичний час впровадження рішення COTS від укладення контракту до завершення проєкту становить 3-6 років в залежності від масштабу.

Таким чином, пріоритетним напрямом діяльності Державної казначейської служби як в країнах з розвинутою так і трансформаційною економікою є ефективне виконання бюджету та дієвий контроль за цим процесом. Незважаючи на значний вплив на розвиток казначейської системи виконання бюджетів політичного устрою країни, а також традицій та особливостей економічного розвитку виходячи з яких існують найрізноманітніші форми казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів Державному казначейству притаманні такі основні функції: фінансове планування, прийняття рішень на локальному рівні, управління коштами єдиного казначейського рахунку та їх розміщення на фінансових ринках, тощо.

Виходячи із досвіду країн з розвинутою та трансформаційною економікою першочерговим завданням є: створення системи управління державними фінансами, яка забезпечує фіскальну дисципліну. Зокрема, всебічний, заснований на базових соціально-економічних даних і прогнозах бюджет, представлений в казначейську систему після затвердження, єдиний казначейський рахунок, контроль над зобов'язаннями, середньострокове фінансове планування, своєчасні звіти про виконання бюджету на кінець фінансового року тощо. Зазначене сприятиме обґрунтованому корегуванню податково-бюджетних сукупних показників, забезпеченню макроекономічної стабільності. Зокрема, забезпечення можливості надійного середньо- і довгострокового макроекономічного прогнозування, моніторингу та коригування податково-бюджетних сукупних показників, встановлення фіскальної політики в рамках середньострокового бюджету тощо.

РОЗДІЛ 2.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

2.1. Інституційно-функціональний аналіз казначейської системи виконання бюджету за доходами

Провідну роль у розвитку економічної структури сучасного суспільства відіграє казначейська система виконання бюджету за доходами. Питання виконання Державного бюджету України за доходами регламентовані відповідно до 45 статті Бюджетного кодексу України. Зокрема, на Міністерство фінансів України покладені завдання щодо здійснення прогнозування та аналізу доходів бюджету. На Казначейство України покладені завдання щодо ведення бухгалтерського обліку усіх надходжень Державного бюджету України та за поданням органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, здійснення повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету, перерахування компенсації частини суми штрафних (фінансових) санкцій покупцям (споживачам) за рахунок сплачених до державного бюджету сум штрафних (фінансових) санкцій, застосованих такими органами за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій[8].

Обґрунтовано, що органи, які контролюють справляння надходжень бюджету, забезпечують своєчасне та в повному обсязі надходження до державного бюджету податків і зборів та інших доходів відповідно до законодавства. Місцеві державні адміністрації та виконавчі органи міських рад координують діяльність відповідних органів стягнення щодо виконання визначених для територій показників доходів бюджету. Податки і збори та інші доходи державного бюджету зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок і не можуть акумулюватися на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету (за винятком установ України, які функціонують за кордоном). [Порядок зарахування до державного бюджету](#)

коштів, що отримуються установами України, які функціонують за кордоном, та власних надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти встановлюється Кабінетом Міністрів України. Податки і збори та інші доходи державного бюджету визнаються зарахованими до державного бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок. Забороняється проведення розрахунків з бюджетом у негрошовій формі, у тому числі шляхом взаємозаліку, застосування векселів, бартерних операцій та зарахування зустрічних платіжних вимог у фінансових установах, за винятком операцій, пов'язаних з державним боргом, та випадків, передбачених законом про Державний бюджет України. Перелік податків і зборів та інших доходів бюджету згідно з бюджетною класифікацією в розрізі органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, а також загальні вимоги щодо обліку доходів бюджету визначаються Кабінетом Міністрів України. У разі зміни місцезнаходження суб'єктів господарювання - платників податків сплата визначених законодавством податків і зборів після реєстрації здійснюється за місцем попередньої реєстрації до закінчення поточного бюджетного періоду. Частина прибутку до розподілу Національного банку України визначається та перераховується до Державного бюджету України після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку України річної фінансової звітності та формування Національним банком резервів у порядку та розмірах, визначених Законом України "Про Національний банк України" [8].

В середньому за 2001-2018 роки доходи зведеного бюджету склали 393,00 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 169,50 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 672,39 млрд.грн.; доходи державного бюджету склали 307,05 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 129,74 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 528,69 млрд.грн.; доходи місцевих бюджетів склали 187,77 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 79,52 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 323,08 млрд.грн. (рис. 2.1.1.).

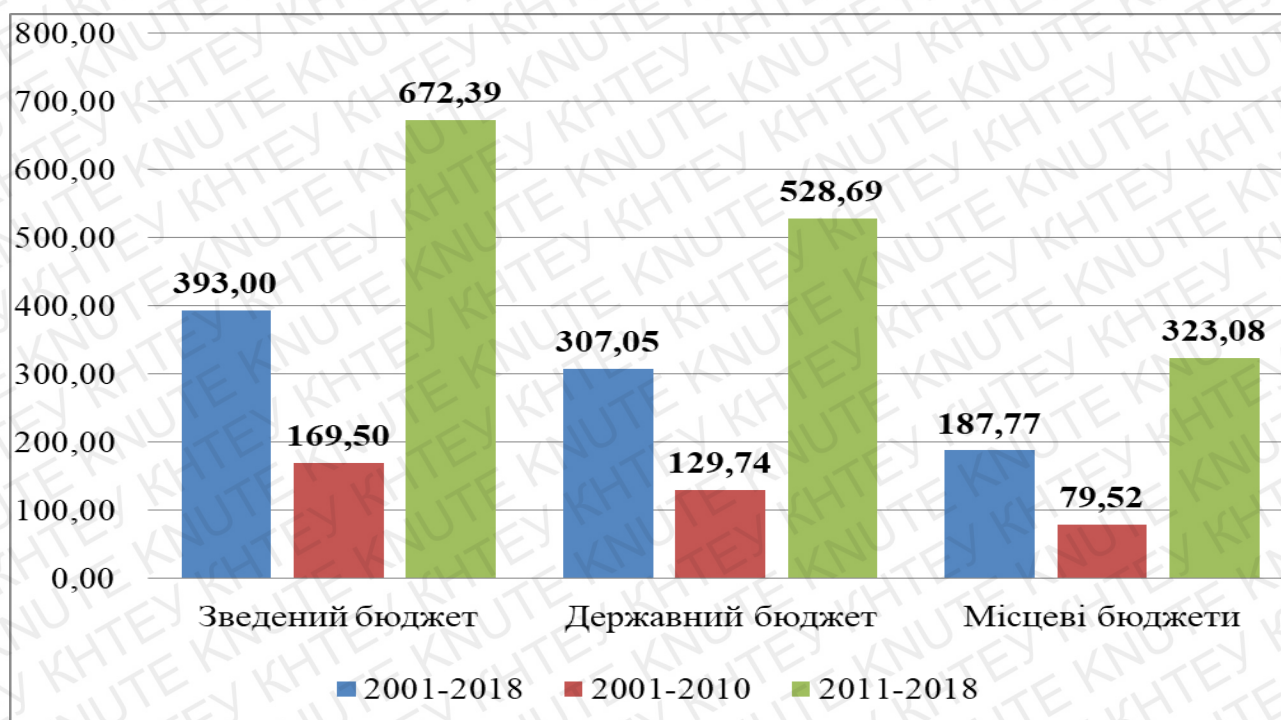

Рис. 2.1.1. Динаміка доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2001-2018 роки, млрд.грн.

*Розроблено за даними Державної казначейської служби України

Частка доходів зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті за 2001-2018 роки склала 29,56 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 28,12 %, за 2011-2018 роки – 31,36 %; відповідний показник державного бюджету за 2001-2018 роки склав 22,82 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 21,35 %, за 2011-2018 роки – 24,65 %; відповідний показник місцевих бюджетів за 2001-2018 роки склав 13,88 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 12,91 %, за 2011-2018 роки – 15,10 %. (рис. 2.1.2.)

У 2018 році доходи зведеного бюджету зросли на 167 млрд.грн. або на 16,5 %. Це зумовлено економічними факторами: зростання імпорту товарів, поліпшення фінансового стану підприємств, збільшення середньомісячної заробітної плати; індексацією ставок акцизів та продажем 4G ліцензій. Разом з тим, доходи зведеного бюджету по відношенню до ВВП скоротились на 1 відсотковий пункт до 33%.

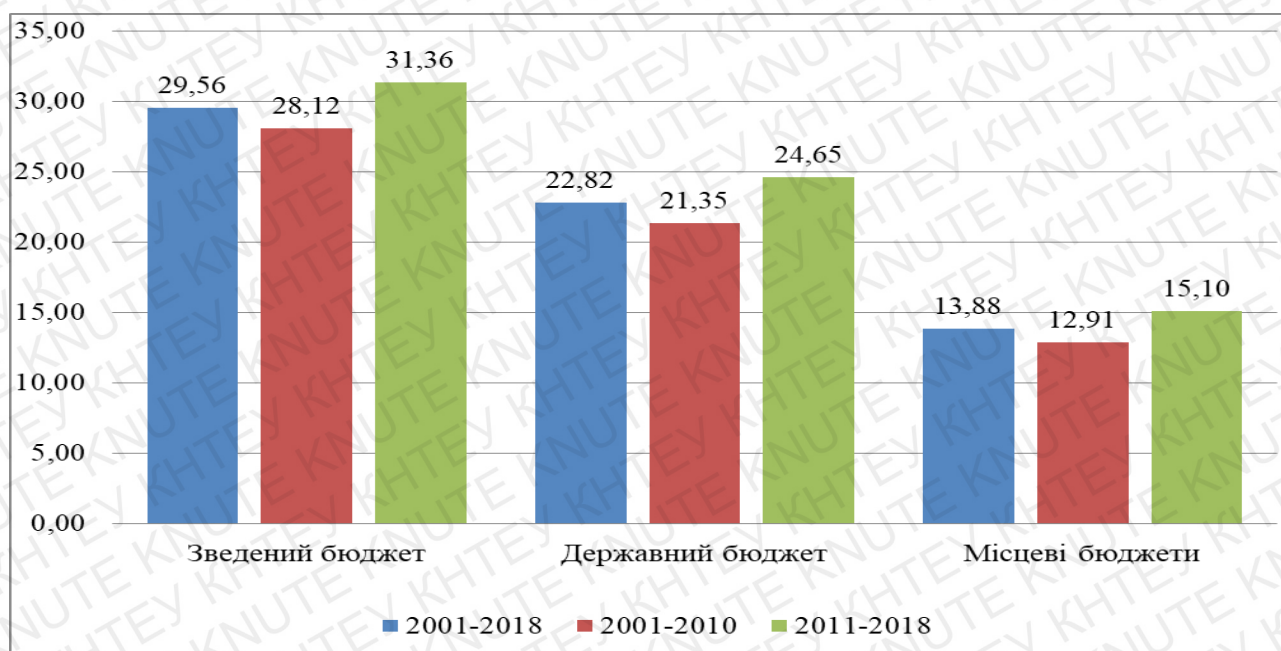

Рис. 2.1.2. Динаміка частки доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів у валовому внутрішньому продукті за 2001-2018 роки, %

*Розроблено за даними Державної казначейської служби України

Найбільший приріст надходжень до зведеного бюджету у 2018 році відбувся за рахунок росту податкових надходжень, які зросли на 158 млрд.грн. або на 19,1%, завдяки вищим надходженням від ключових податків. Доходи від податку та збору на доходи фізичних осіб збільшилися на 44,2 млрд.грн. (+23,8% порівняно з 2017 роком), податку на прибуток – на 32,8 млрд.грн. (+44,7%), ПДВ (сальдо) – на 60,5 млрд.грн. (+19,3%), акцизному податку – на 11,2 млрд.грн. (+9,2%). Водночас доходи від рентної плати зменшилися на 1,0 млрд.грн. або на 2% внаслідок утворення наприкінці 2017 року переплати з рентної плати за видобування природного газу та її погашення протягом 2018 року.

Неподаткові надходження у 2018 проти 2017 року також зросли на 38,2 млрд.грн. Основними причинами були: надходження коштів частини чистого прибутку державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивідендів, нарахованих на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність зросли у 1,6 раза до 39,9 млрд.грн.;

надходження коштів від продажу 4G ліцензій становили 7,9 млрд.грн. (у 2017 році такі надходження були відсутні); власні надходження бюджетних установ зросли на 13,2 млрд.грн., або на 25,1% та становили 65,9 млрд.грн.; кошти від Національного банку України зросли на 0,2 млрд. грн. до 44,6 млрд. гривень. У 2018 році надходження конфіскованих коштів за рішенням суду за вчинення корупційного правопорушення були незначними, тоді як у 2017 році відповідні надходження становили 29,7 млрд. гривень.

Податок та збір на доходи фізичних осіб є одним із бюджетоформуєчих податків, із 2011 по 2018 рік його частка у ВВП зросла на 2,0 відсоткові пункти до 6,5% ВВП. Цей податок є стабільним джерелом наповнення бюджетів, і в кризові роки його надходження не схильні до зменшення як у номінальному виразі, так і по відношенню до ВВП. У рамках фінансової децентралізації, яка відбулася в 2015 році, ПДФО є основним джерелом горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів, які мають прямі відносини з державним бюджетом. На збільшення доходів від ПДФО по відношенню до ВВП та зростання його ролі у формуванні дохідної частини бюджетів вплинули наступні фактори: з серпня 2014 року розширено базу оподаткування ПДФО за рахунок оподаткування за ставкою 15% доходів у вигляді процентів та сум пенсій, що перевищують 10 тис. грн., і запроваджено військовий збір (ставка 1,5%). З 28 лютого 2018 року за рішенням Конституційного суду України від 27.02.2018 №1-р/2018 по справі №1-6/2018 не оподатковуються ПДФО та військовим збором доходи у вигляді пенсій. – з 2016 року була встановлена єдина базова ставка ПДФО без обмежень розміру доходів у розмірі 18%. – з 1 січня 2017 року було вдвічі підвищено мінімальну заробітну плату. – у 2018 році продовжилося зростання реальної заробітної плати на 12,5%.

Основними макропоказниками, які впливають на надходження ПДФО, є показники середньомісячної заробітної плати та чисельності штатних працівників. За підсумками 2018 року спостерігається відповідність надходжень ПДФО цим показникам (на відміну від 2015-2016 років). Суттєві розбіжності у темпах зростання у 2015-2016 роках обумовлені такими

причинами: у 2015 році надходженням військового збору, ПДФО від доходів у вигляді процентів та пенсій протягом всього року (на відміну від 2014 року), а також підвищенням ставки з 17% до 20% для щомісячної заробітної плати, яка перевищувала 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати (МЗП); у 2016 році встановленням єдиної ставки ПДФО від доходу 18%, замість диференційованої – 15% та 20%. Підвищення удвічі з 1 січня 2017 року мінімальної заробітної плати сприяло збільшенню середньої заробітної плати, відповідно зросли і надходження від ПДФО. Загалом фактична сума надходжень у 2018 році ПДФО та військового збору більше прогнозованої суми на 1,4% та становить 229,9 млрд. гривень. За результатами 2018 року фактична сума надходжень ПДФО та військового збору на 23,8% перевищує аналогічний показник 2017 року. При цьому ПДФО, сплачений з відсотків за депозитами, зменшився на 11,7% через зниження обсягу депозитів.

Відновлення економічного зростання у 2016–2018 роках позитивно відобразилося на надходженнях від податку на прибуток підприємств, частка якого у ВВП зросла на 1 відсотковий пункт до 3,0% ВВП у 2018 році, з них на 0,3 відсоткових пункта за рахунок прибутку НАК «Нафтогаз України». Протягом попередніх років надходження від податку на прибуток підприємств по відношенню до ВВП суттєво знизилися з 4,1% до 2,0%, грн..22За наслідком поступового зменшення ставки оподаткування (з 23% у 2011 році до 18% у 2014 році), так і економічної кризи у 2014–2015 роках, внаслідок якої суттєво погіршився фінансовий результат підприємств. У рамках децентралізації фінансових відносин та проведення реформи місцевого самоврядування і територіальної організації з 2015 року 10% податку на прибуток підприємств недержавної форми власності зараховується до місцевих бюджетів (обласних бюджетів). Зазначені надходження використовуються для горизонтального вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів. Станом на 1 січня 2019 року сума переплати з податку на прибуток підприємств становить 17,4 млрд. грн. і зменшилася порівняно з 1 квітня 2016 року на 11,9 млрд. грн. (у березні 2016 року платники подали річні декларації за 2015 рік). Зазначене

стало можливим завдяки скасуванню з 1 січня 2016 року щомісячних авансових платежів та поверненню до квартального подання податкової звітності і сплати податку на прибуток підприємствами з доходом більше 20,0 млн грн.. За підсумками 2018 року до зведеного бюджету надійшло 106,2 млрд. грн. від податку на прибуток підприємств, що на 44,7% більше від фактичних надходжень 2017 року. Затверджена сума податку на прибуток до зведеного бюджету на 2018 рік становила 90,8 млрд. грн., фактично надійшло більше на 15,4 млрд. грн. порівняно з показником, врахованим в бюджеті.

У 2018 році порівняно з 2017 роком перевиконання затвердженого показника податку на прибуток обумовлено наступними причинами: занижена база порівняння, оскільки у грудні 2016 року існував додатковий термін сплати авансового внеску податку за результатами 11 місяців 2016 року, відповідно у лютому 2017 року підприємства з доходом більше 20,0 млн грн. сплачували податок лише за грудень 2016 року; покращенням фінансових результатів платників та відповідно декларуванням більших податкових зобов'язань за результатами діяльності у 2017 році та 9 місяців 2018 року, ніж було враховано в бюджеті; сплатою НАК «Нафтогаз України» у 2018 році сум податку на прибуток підприємств в обсязі 11,1 млрд. грн., з них 10,3 млрд. грн. зобов'язання за результатами вирішення спірних питань з ПАТ «Газпром».

Обсяг надходжень податку на додану вартість з урахуванням бюджетного відшкодування за 2018 рік збільшився на 19,3% до 2017 року і склав 374,5 млрд. грн. у тому числі приріст надходжень податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) склав +14,9%, податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів +17,9%, бюджетного відшкодування податку на додану вартість +9,7%.

Основними факторами впливу на надходження податку є показники кінцевих споживчих витрат, імпорту і експорту товарів, а також середнього обмінного курсу національної валюти до долара США. Протягом 2018 року збереглися позитивні економічні, споживчі та інвестиційні настрої. Також, з 22 березня 2018 року запроваджено новий механізм з питань зупинення реєстрації

податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, який визначає: порядок зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних; порядок роботи комісій, які приймають рішення про реєстрацію податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних або відмову в такій реєстрації; порядок розгляду скарг на рішення комісій, які приймають рішення про реєстрацію податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних або відмову в такій реєстрації. При збільшенні відшкодування ПДВ на 9,7% з 120,1 млрд. грн. до 131,7 млрд. грн. експорт товарів зріс на 9,2%, середній обмінний курс гривні до долара США збільшився на 2,3%. Тобто ріст експорту товарів за 2018 рік відповідав росту бюджетного відшкодування.

Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів при рості обсягів імпорту товарів на 13,3% та рості середнього обмінного курсу гривні до долара США на 2,3% збільшився на 17,8%. Також, одним із факторів впливу на надходження податку є реалізація плану дій по боротьбі з контрабандою та тіншовими схемами на митниці. Постановою від 20.06.2018 № 479 «Про реалізацію експериментального проекту щодо створення умов для унеможливлення ухилення від сплати митних платежів» Кабінет Міністрів України визначив порядок взаємодії поліцейських та працівників Державної фіскальної служби в зонах митного контролю. Питома вага надходжень податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів у обсягах імпорту товарів за 2018 рік склала 19,4%, що на 0,3% відсоткових пунктів більше порівняно з 2017 роком, коли було запроваджено оподаткування операцій з ввезення на митну територію України природного газу НАК «Нафтогаз України».

У 2018 році відбулося зменшення частки акцизного податку у ВВП на 0,4 відсоткових пункти за рахунок зменшення частки по пальному, тютюнових виробках, алкогольних напоях та інших товарах на 0,1 відсоткового пункту по кожній групі. У минулих роках частка надходжень акцизного податку у ВВП

зростала за рахунок таких факторів: до переліку підакцизних товарів включено електричну енергію, внаслідок чого скасовано збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками; пропорційно підвищено ставки акцизного податку на бензин, дизпаливо, скраплений газ та одночасно скасовано екологічний податок з виробленого та ввезеного палива; підвищено ставки акцизного податку на транспортні засоби та включено до переліку підакцизних товарів вантажні автомобілі та автобуси з метою компенсації скасування збору за першу реєстрацію транспортних засобів; запроваджено акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, який зараховується до доходів загального фонду сільських, селищних та міських бюджетів, а також бюджетів об'єднаних територіальних громад. Крім того, чинним законодавством передбачено проведення, у разі необхідності, щорічної індексації специфічних ставок акцизного податку, визначених в абсолютних значеннях (у гривнях), з урахуванням індексу споживчих цін з метою приведення розмірів ставок акцизного податку у відповідність із інфляційними процесами в економіці та отримання додаткових надходжень до державного бюджету. Відповідно протягом 2011–2018 років відбулися зміни товарної структури надходжень акцизного податку до зведеного бюджету, зокрема, за цей період питома вага пального зросла з 27% до 46%, тоді як алкогольних напоїв скоротилась з 25% до 11%, тютюнових виробів з 45% до 34%. У 2018 році спостерігалось збереження питомої ваги надходжень акцизного податку з пального на рівні 46 %, та скорочення питомої ваги надходжень як по алкогольних напоях, так і тютюнових виробках на 1 відсотковий пункт.

У 2018 році надходження рентної плати за користування надрами для видобування природного газу до зведеного бюджету становили 29,4 млрд. грн., при цьому їх частка у ВВП зменшилася на 0,3 відсоткових пункти. Зниження надходжень з рентної плати за користування надрами для видобування природного газу порівняно з 2017 роком на 3,7 млрд. грн., пояснюється тим, що

у 2017 році для сплати рентної плати застосовувався механізм клірингових розрахунків, який був визначений постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2005 №20 «Про затвердження Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій» (далі - постанова). При цьому, через клірингові розрахунки на 1 січня 2018 року утворилася переплата по рентній платі за природний газ в обсязі 4,8 млрд. грн., що збільшило надходження 2017 року та відповідно зменшило надходження 2018 року. Оскільки у 2018 році обсяг видобутку природного газу та середньорічна ціна, що застосовується для розрахунку рентної плати за природний газ для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії залишалися майже на рівні 2017 року, при цьому ставки рентної плати для нових свердловин з 1 січня 2018 року зменшилися, то частка надходжень у ВВП впала до 0,8% ВВП. В цілому на доходи від рентної плати мають вплив такі фактори: - зміна ставок оподаткування; - зміна ціни природного газу, що застосовується для оподаткування рентною платою; - зміна офіційного курсу гривні до долара США. З 1 січня 2018 року постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №951 зазначена постанова скасована та внесені відповідні зміни до Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 № 256, щодо запровадження монетизації надання пільг та житлових субсидій. За 2018 рік видобуток природного газу збільшився проти попереднього року на 1,5%. У 2018 році для нових свердловин, які відкрились починаючи з 01.01.2018, ставка податку знизилась з 29% - до 12% (до 5000 м.) та з 14% - до 6% (понад 5000 м.) для всіх інших залишилися на рівні 2017 року. Ціна, що застосовується для розрахунку рентної плати за користування надрами для видобування природного газу для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії, починаючи з 1 жовтня 2015 року встановлюється нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України (постанови: від 01.10.2015 №

758 (діяла до 01.04.2017), від 22.03.2017 № 187 (діяла до 01.11.2018) та від 19.10.2018 № 867 . У період з 2013-2017 років відмічається значне збільшення ціни за природний газ для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії. З травня 2016 по жовтень 2018 року ціна природного газу складала 4 849 грн. за 1000 куб. метрів, а з листопада 2018 року ціна збільшилась на 26,1% до 6 116 грн. за 1000 куб. метрів. Ставки рентної плати за видобування природного газу для інших цілей для нових свердловин, які відкрились починаючи з 01.01.2018, також були зменшені з 29% до 12% до 5000 м глибини видобутку та з 14% до 6% понад 5000 м глибини видобутку. Ціна, що застосовується для забезпечення природним газом інших цілей (промислових споживачів) встановлювалась: - у 2013 році та до серпня 2014 року – середня митна вартість імпортованого природного газу; - з серпня 2014 року та 2015 рік – ціна, що дорівнює граничному (максимальному) рівню ціни на природний газ, що реалізується промисловим споживачам, який встановлюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики у гривнях (у графіку наведено еквівалент у доларах); - починаючи з 2016 року – середня митна вартість імпортованого природного газу. За 2018 рік середньомісячна ціна природного газу для інших цілей становила 300,5 дол. США за 1000 куб. метрів, що на 29,8% вище ніж за 2017 рік (231,5 дол. США).

Таким чином, формування дохідної частини бюджету є ключовим аспектом економічного розвитку, оскільки формує матеріальну базу для виконання бюджетних програм.

2.2. Інституційно-функціональний аналіз казначейської системи виконання бюджету за видатками

Забезпечення розвитку суспільних відносин передбачає створення необхідних умов для стимулювання довгострокового економічного зростання. Зазначене в значній мірі зумовлене успішністю вирішення питань щодо підвищення ефективності бюджетних видатків та їх оптимізації. Враховуючи економічні перетворення доцільним є використання системного підходу як до оцінки ефективності та раціональності бюджетних видатків, так і взаємоузгодження бюджетних призначень із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку країни[48].

Стадіями виконання бюджету за видатками та кредитуванням є: встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету; затвердження кошторисів, паспортів бюджетних програм, а також порядків використання бюджетних коштів; взяття бюджетних зобов'язань; отримання товарів, робіт і послуг; здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань; використання товарів, робіт і послуг для виконання завдань бюджетних програм; повернення кредитів до бюджету (щодо кредитування бюджету)[8].

В середньому за 2001-2018 роки видатки зведеного бюджету склали 421,79 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 183,08 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 720,18 млрд.грн.; видатки державного бюджету склали 337,92 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 143,24 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 581,27 млрд.грн.; видатки місцевих бюджетів склали 185,69 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 79,60 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 318,30 млрд.грн.ч. (рис. 2.2.1.)

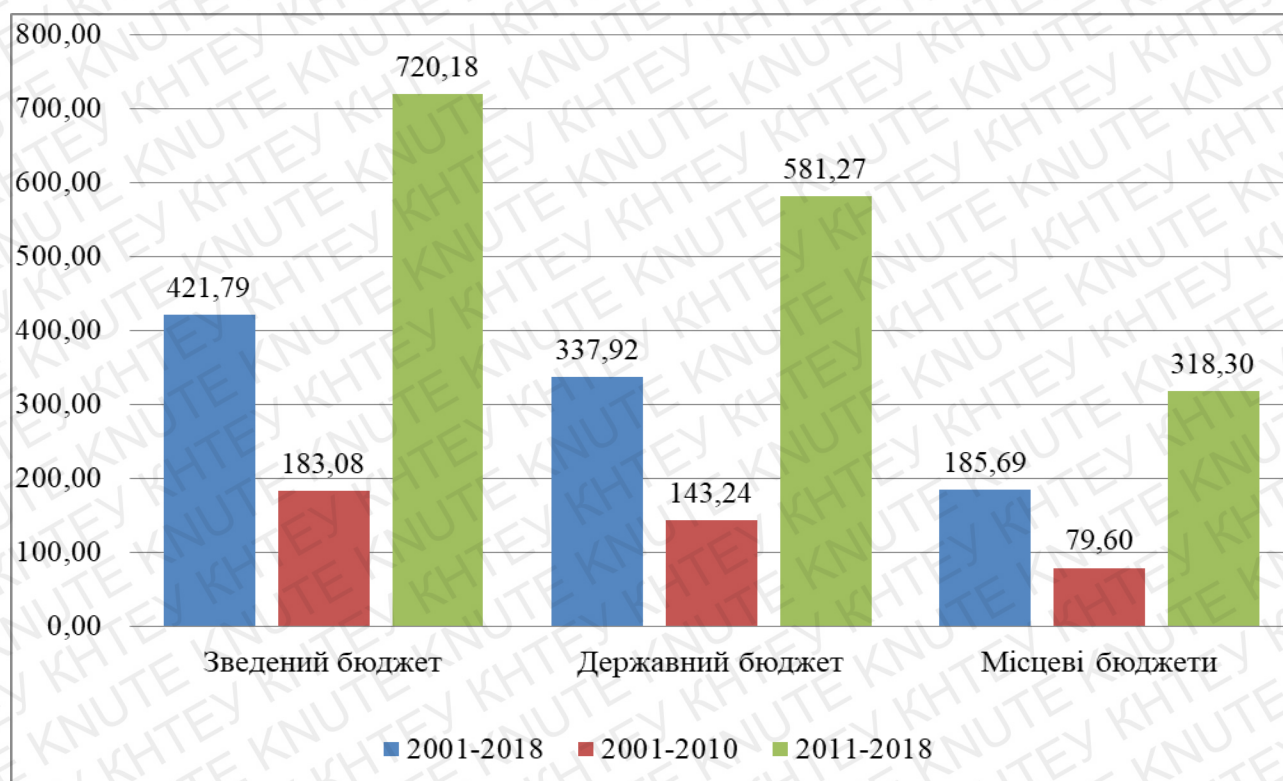

Рис. 2.2.1. Динаміка видатків зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2001-2018 роки, млрд.грн..

*Розроблено за даними Державної казначейської служби України

Частка видатків зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті за 2001-2018 роки склала 31,69 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 29,86 %, за 2011-2018 роки – 33,99 %; відповідний показник державного бюджету за 2001-2018 роки склав 25,07 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 23,11 %, за 2011-2018 роки – 27,53 %; відповідний показник місцевих бюджетів за 2001-2018 роки склав 13,76 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 12,89 %, за 2011-2018 роки – 14,85 %.(рис. 2.2.2.)

Відповідно до Закону «Про державний бюджет України на 2019 роки» передбачено збільшити видатки державного бюджету, порівняно із затвердженими на 2018 рік, на 10,4 %. Водночас видатки державного бюджету, обраховані з використанням індексу-дефлятора ВВП (1,108), тобто без урахування інфляційного чинника, зменшаться на 0,4 відсотка.

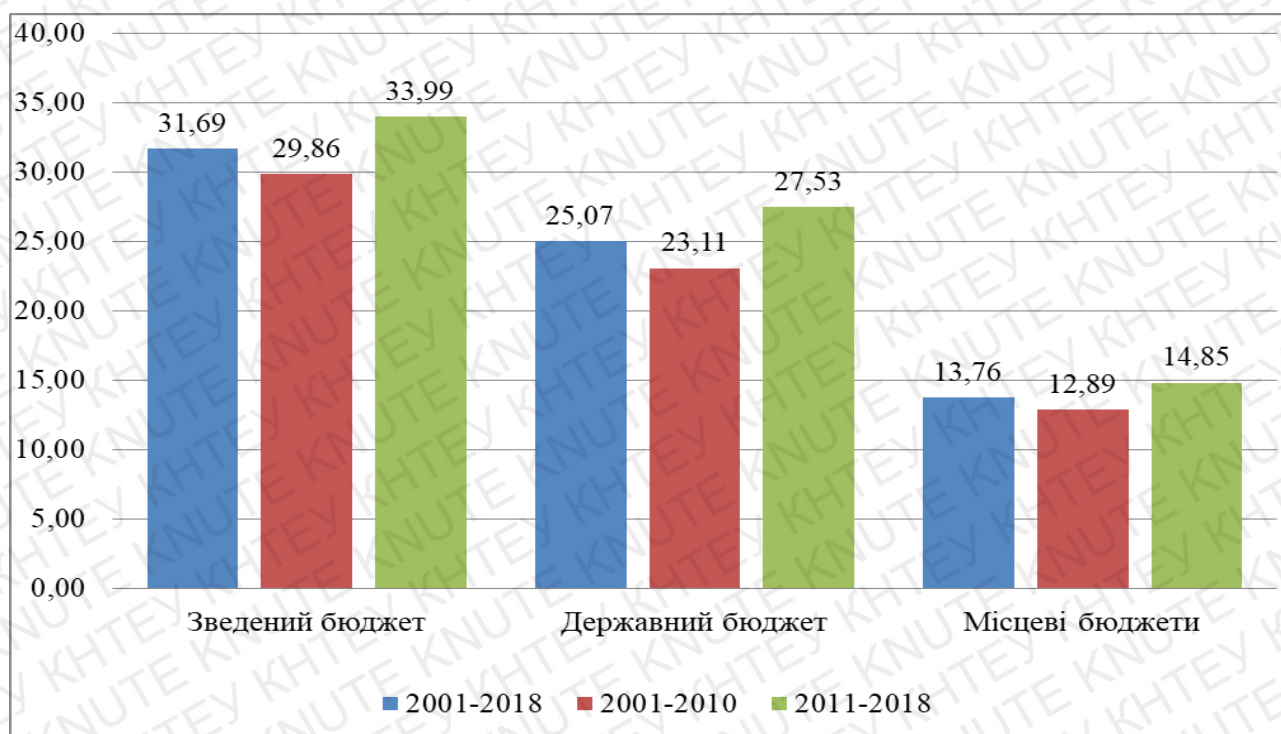

Рис. 2.2.2. Динаміка частки видатків зведеного, державного та місцевих бюджетів у валовому внутрішньому продукті за 2001-2018 роки, %

*Розроблено за даними Державної казначейської служби України

При цьому передбачено збільшення видатків споживання державного бюджету, порівняно із затвердженими на 2018 рік, на 108 млрд. 851,1 млн. грн., або 12,8 відс., насамперед за рахунок зростання видатків на: - соціальний захист на соціальне забезпечення – на 27 млрд. 3,9 млн. грн., або 18,1 відс.; - громадський порядок, безпеку та судову владу – на 17 млрд. 812,3 млн. грн., або 17,9 відс.; - оборону – на 17 млрд. 79,6 млн. грн., або 27,1 відс.; - обслуговування державного боргу – на 15 млрд. 5,0 млн. грн., або 11,5 відс.; охорону здоров'я – 11 млрд. 616,6 млн. грн., або 50,4 відсотка. Натомість передбачено зменшення видатків розвитку державного бюджету, порівняно із затвердженими на 2018 рік, на 6 млрд. 182,8 млн. грн., або 4,5 відс., насамперед за рахунок зменшення видатків на: - капітальні трансферти місцевим бюджетам – на 7 млрд. 815,2 млн. грн., або 29,2 відс.; - охорону здоров'я – на 1 млрд. 598,1 млн. грн., або 72,7 відс.; - оборону – на 1 млрд. 439,1 млн. грн., або 5,6 відс., - паливно-енергетичний комплекс – на 1 млрд. 382,2 млн. грн., або 32,8 відсотка.

Водночас пропонується збільшити видатки розвитку, зокрема на громадський порядок, безпеку та судову владу на 3 млрд. 52,6 млн. грн., або 27,8 відсотка. На забезпечення національної безпеки і оборони пропонується видатки в сумі 204 млрд. 697,5 млн. грн., які розподілено між 14 розпорядниками бюджетних коштів. Водночас за рахунок цих коштів передбачається, зокрема, забезпечення діяльності органів виконавчої влади. При цьому суттєвих змін у напрямках використання коштів не відбудеться. У загальному обсязі видатків на національну безпеку й оборону держави частка видатків на оплату праці зросте з 48,9 відс. до 53,0 відс., видатків розвитку – зменшиться з 22,9 відс. до 19,2 відс.

Крім того, передбачено надання державних гарантій для забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання за кредитами, що залучаються для фінансування програм, пов'язаних із підвищенням обороноздатності та безпеки держави, в обсязі до 5,0 млрд. гривень.

Пропонується передати державні вищі навчальні заклади на утримання за рахунок видатків місцевих бюджетів, що збільшує ризики ліквідації цих навчальних закладів, втрати державного майна і земельних ділянок.

Передбачено визначення окремих напрямів спрямування бюджетних коштів як виняток з положень Бюджетного кодексу України, що є призупиненням дії положень Кодексу. Зокрема, у статті 25 закону про державний бюджет пропонується, що у 2019 році, як виняток з частини четвертої статті 32 та пункту 41 частини першої статті 38 Бюджетного кодексу України, державні капітальні вкладення на розроблення і реалізацію державних інвестиційних проектів передбачати за однією бюджетною програмою Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та розподіляти між головними розпорядниками бюджетних коштів за рішенням Кабінету Міністрів України на підставі рішення Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проектів. Зазначене збільшує ризики відтермінування початку використання коштів. Пропонується сформувати державний дорожній фонд у

спеціальному фонді державного бюджету в обсязі, що на 48,6 відс. більший від передбаченого на 2018 рік.

За бюджетними програмами Міністерства охорони здоров'я України передбачені видатки Національній службі здоров'я України на впровадження пілотних проектів з реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги і відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань.

Не передбачаються видатки на погашення простроченої кредиторської заборгованості, яка упродовж останніх років обліковується у деяких головних розпорядників бюджетних коштів, що створює ризики виникнення судових спорів і додаткових видатків з державного бюджету для сплати штрафних санкцій. Найбільші обсяги простроченої кредиторської заборгованості обліковуються, зокрема, у: Національній академії медичних наук України – 142,7 млн. грн. за виконані у 2013 році роботи з будівництва, реконструкції, капітального ремонту і придбання обладнання; Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – 120,7 млн. грн. за виконані у 2011 році роботи з реконструкції та будівництва системи централізованого водовідведення; Міністерстві аграрної політики та продовольства України – 85,0 млн. грн. за виконані у 2013 році роботи зі створення оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Надання кредитів з державного бюджету пропонується переважно за рахунок коштів, залучених державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів. Водночас недоліки в організації впровадження цих проектів, виявлені у попередніх роках, свідчать про посилення ризиків нездійснення вибірки коштів у передбачених обсягах і, як наслідок, втрати наявних можливостей для оновлення інфраструктури за рахунок кредитних коштів.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

3.1. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України

Виходячи із особливостей розвитку казначейської системи виконання бюджетів в Україні на даному етапі соціально-економічного розвитку до пріоритетних напрямів діяльності Державної казначейської служби України доцільно віднести: удосконалення системи обслуговування розпорядників та одержувачів коштів державного бюджету з використанням системи дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства – Казначейство»; оптимізація кількості учасників системи електронних платежів Національного банку України – територіальних органів Казначейства, шляхом подальшої централізації інформаційних ресурсів Казначейства; модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі шляхом консолідації фінансової звітності, складеної згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі та адаптації облікової системи АС «Є-Казна» та внутрішньої платіжної системи Казначейства до Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі; подальша інтеграція складових модуля системи АС «Є-Казна» для автоматизації безспірного списання коштів за судовими рішеннями за програмою КПКВК 3504030. Ведення обліку за судовими рішеннями щодо безспірного списання з рахунків боржника та за судовими рішеннями про стягнення надходжень бюджету; введення в дію програмно-технічного комплексу «Акредитований центр сертифікації ключів «CryptoKDC» шляхом набуття статусу кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг; підвищення відкритості та прозорості у діяльності Державної казначейської служби України; участь у запровадженні єдиного рахунку для зарахування митних платежів[55].

Відповідно до пріоритетних напрямів діяльності Державної казначейської служби України на 2017 – 2018 роки, затверджених Міністром фінансів

України з метою оптимізації процесу управління державними фінансами передбачалось, що Казначейство протягом останніх років реалізує проект щодо централізації на єдиному технологічному майданчику всіх дохідних рахунків держави. Реалізацію зазначеного проекту передбачено у два етапи: I етап - напрацювання та затвердження нормативно-правової бази; II етап - забезпечення технологічної спроможності реалізації проекту, а саме розгортання серверного обладнання та доопрацювання програмного забезпечення[54].

Зазначені зміни відбуваються в межах запровадження централізованої моделі виконання дохідної частини бюджетів. Слід зазначити, що Централізована модель виконання дохідної частини бюджетів передбачає відкриття всіх бюджетних рахунків для зарахування податків, зборів, платежів на балансі центрального апарату Казначейства у розрізі кодів класифікації доходів бюджету та бюджетів (табл. 3.1.1).

Таблиця 3.1.1

Порівняльний аналіз діючої та централізованої моделі обслуговування бюджетів за доходами

Діюча		Централізована модель	
-	Витрати на оновлення та підтримку 25-ти облікових систем в ТУ	+	Витрати на оновлення та підтримку лише двох облікових систем в ЦА
-	Складна для платників і адміністраторів система дохідних рахунків	+	Спрощення взаємодії з ДФС, побудова online- сервісів. Єдиний рахунок платника податків.
-	Обслуговування інженерної інфраструктури та витрати на адміністративний персонал на 25-ти майданчиках ТУ	+	Обслуговування інженерної інфраструктури та витрати на адміністративний персонал на одному майданчику ЦА
-	Побудова звітності у відкладеному режимі шляхом консолідації на рівні сховища даних (-1 день)	+	Побудова звітності online по всій Україні, централізація контролюючих функцій
-	Необхідність створення 25-ти комплексних систем захисту інформації облікових систем	+	Єдиний підхід до створення та реалізації комплексної системи захисту інформації

*Розроблено за даними Державної казначейської служби України

На даний час внутрішня платіжна система Казначейства складається з таких елементів: АС "Є-Казна ДБ" МФО 820172 – єдина централізована система виконання державного бюджету за видатками; АС "Є-Казна ЕАП" МФО 899998 – система електронного адміністрування податків (податок на додану вартість, акциз, бюджетна дотація сільгоспвиробникам); АС "Є-Казна" Головних управлінь Казначейства в областях (25 територіальних майданчиків) – система виконання бюджетів за доходами та видатками місцевих бюджетів.

Слід зазначити, що наявна схема роботи забезпечує процес казначейського обслуговування, але має цілу низку недоліків, а саме: кожне Головне управління Казначейства в області є учасником системи електронних платежів Національного банку України з окремим МФО та має у своєму складі самостійний структурний підрозділ, що забезпечує ведення операційного дня, та підрозділ, що адмініструє бази даних; кожне Головне управління Казначейства в області має серверне приміщення з необхідною інженерною інфраструктурою, що забезпечує її діяльність (системи охолодження, автоматичного пожежогасіння, гарантованого енергоживлення, спостереження тощо, які потребують планового обслуговування та періодичної модернізації або заміни зі значними капітальними вкладеннями); при децентралізованій моделі облікової системи присутні вертикальні потоки обміну звітною інформацією, відсутня можливість володіння інформацією про стан рахунків на цей момент часу протягом операційного дня.

Проект централізованої моделі обслуговування бюджетів, яка впроваджується, передбачає функціонування внутрішньої платіжної системи Казначейства з двома учасниками системи електронних платежів Національного банку України: АС "Є-Казна-Доходи" МФО 899998 – система виконання бюджетів за доходами; АС "Є-Казна-Видатки" МФО 820172 – система виконання бюджетів за видатками. Реалізація централізованої моделі обслуговування бюджетів надасть можливість досягти таких позитивних

результатів: зменшення витрат на підтримку територіальних майданчиків обробки інформації; зменшення органів Казначейства учасників системи електронних платежів Національного банку України з 27 до 2; оптимізація структури Головних управлінь Казначейства в областях; оптимізація бізнес-процесів обліку та проходження платежів; оптимізація інформаційних потоків з органами, що контролюють справляння надходжень бюджету; можливість у режимі реального часу слідкувати за станом державних фінансів; можливість прийняття управлінських рішень, що ґрунтуються на оперативній інформації, сформованій у режимі реального часу; можливість повної інтеграції з обліковими системами Державної фіскальної служби України (Електронний кабінет платника); посилення захисту інформації у внутрішній платіжній системі Казначейства.

Згідно Пріоритетних напрямів діяльності Державної казначейської служби України на 2018 рік до вагомих завдань удосконалення казначейської системи обслуговування бюджетних установ віднесено: побудова захищеної мережі передачі даних інформаційно-телекомунікаційної системи Казначейства; побудова резервного центру обробки даних Казначейства; повномасштабне запровадження системи дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства - Казначейство» розпорядників та одержувачів бюджетних коштів; запровадження централізованої моделі виконання дохідної частини бюджетів. Участь у модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі передбачає: запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі; створення автоматизованої системи формування фінансової звітності про виконання бюджетів за формами, затвердженими національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі; консолідація фінансової звітності, складеної згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі; адаптація облікової системи АС «Є-Казна» до Плану рахунків та внутрішньої платіжної системи Казначейства[54].

Розробка складових модуля системи АС «Є - Казна» для автоматизації виконання судових рішень, зокрема: за судовими рішеннями з рахунків боржників; за судовими рішеннями за рахунок програми КПКВК 3504030; за судовими рішеннями про стягнення надходжень бюджету.

Згідно Пріоритетних напрямів роботи Державної казначейської служби України на 2016 рік визначено важливість: виконання заходів та завдань Програми діяльності Кабінету Міністрів України; удосконалення казначейського обслуговування бюджетних коштів шляхом: виконання заходів щодо запровадження програмно-цільового методу виконання місцевих бюджетів; забезпечення обслуговування місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад; створення системи подання електронної звітності клієнтами Державної казначейської служби України; інтеграція системи електронного документообігу Державної казначейської служби України із системою електронної взаємодії органів виконавчої влади; підвищення відкритості та прозорості у діяльності Державної казначейської служби України шляхом оптимізації офіційного Веб-порталу Казначейства України[52].

Також вагомим завданнями є: підвищення відкритості та прозорості у діяльності Державної казначейської служби України; запровадження комплексного обслуговування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу у бюджетному процесі; участь у модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі: запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі; створення системи подання електронної звітності розпорядниками бюджетних коштів і державними цільовими фондами, складеної згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі; консолідація фінансової звітності, складеної згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі; адаптація облікової системи АС «Є-Казна» до Плану рахунків та внутрішньої платіжної системи Казначейства. Запровадження централізованої моделі

виконання дохідної частини бюджетів; розробка модулю системи АС «Є-Казна» для автоматизації виконання судових рішень; впровадження механізму взаємодії інформаційно- телекомунікаційної системи Державної казначейської служби України із електронною системою закупівель та єдиним веб-порталом використання публічних коштів; впровадження повноцінної системи електронного документообігу Державної казначейської служби України та її інтеграція з системою електронної взаємодії органів виконавчої влади.

3.2. Шляхи вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України

В умовах економічних перетворень органами державного управління вживаються заходи щодо вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України. Зокрема, у рамках реалізації Стратегії сталого розвитку “Україна-2020”, вживаються заходи щодо підвищення прозорості в управлінні публічними фінансами та ефективності їх розподілу і витрачання, а також впровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної системи “Прозорий бюджет”, що надасть можливість забезпечити доступність інформації про державні фінанси для суспільних потреб із забезпеченням відкритої звітності за всіма коштами, використаними отримувачами бюджетних коштів, на їх офіційних сайтах із забезпеченням доступу в режимі реального часу до всіх транзакцій, що здійснюються на рахунках Державної казначейської служби України.

Ефективне управління державними та місцевими фінансами означає використання сучасних інформаційних технологій, впровадження яких передбачає в тому числі створення якісно нових форм організації діяльності органів Державної казначейської служби України та їх структурних підрозділів, оптимізацію взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування шляхом надання доступу до державних інформаційних

ресурсів, можливості отримувати електронні сервіси з використанням мережі Інтернет[9].

З метою оптимізації бізнес-процесів протягом останніх років Казначейством було запроваджено внутрішню платіжну систему, акредитовано центр сертифікації ключів Державної казначейської служби України, введено в експлуатацію єдину платформу системи обслуговування бюджетів АС “Є-Казна”, яка є вдалим поєднанням облікової та платіжної систем і використовує ЕЦП АЦСК ДКСУ. Державною казначейською службою запроваджено та постійно розширюється функціонал системи дистанційного обслуговування через програмно-технічний комплекс “Клієнт Казначейства – Казначейство” з використанням електронного цифрового підпису.

Серед пріоритетів діяльності Казначейства – створення інформаційно-аналітичної системи моніторингу виконання бюджетів у режимі реального часу на базі плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі та відповідно до бюджетної класифікації, створення системи подання електронної звітності клієнтами Казначейства, інтеграція системи електронного документообігу Казначейства із системою електронної взаємодії органів виконавчої влади (електронні закупівлі, електронний уряд, публікація стану казначейських транзакцій в режимі онлайн).

Запровадження сучасних технологій обслуговування клієнтів, адміністрування баз даних потребує використання сучасної комп’ютерної техніки, здатної витримувати відповідне навантаження та гарантувати повну безпеку збереження даних, стабільність роботи інформаційно-телекомунікаційної системи Державної казначейської служби України. Водночас, через недостатнє фінансування на локальному рівні різні Управління вимушені використовувати техніку, яка вже тривалий час не оновлювалась, що не дає можливості для якісного та оперативного здійснення функцій покладених на відповідні органи державного управління.

Впровадження в серпні 2016 року Закону України “Про публічні закупівлі” з використанням системи ProZorro та великою кількістю тендерних

процедур вимагає перевірки працівниками Державної казначейської служби України документів та інформації на різних майданчиках. Повномасштабне запровадження СДО та системи ProZorro потребує посилення матеріально-технічної бази в частині комп'ютеризації та збільшення пропускної потужності каналів зв'язку, посилення захисту інформації.

Таким чином, з метою забезпечення вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України вагомим завданням є: підвищення дієвості і ефективності функціонування системи казначейського обслуговування бюджету, спрямованої на зміцнення фінансової системи, виконання заходів щодо контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, покращання якості послуг, що надаються Управліннями Державної казначейської служби України за рахунок використання сучасних методів обробки інформації, безперервної модернізації та удосконалення багаторівневої інформаційно-обчислювальної системи УДКСУ, що, зокрема, передбачатиме здійснення заходів із запровадження системи подання розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів фінансової та бюджетної звітності в електронному вигляді; запровадження дистанційного обслуговування клієнтів через програмно-технічний комплекс «Клієнт казначейства-Казначейство» шляхом удосконалення існуючої системи казначейського обслуговування місцевих бюджетів, створення сучасного, ефективного, доступного і безпечного механізму, який дозволить оперативно отримувати необхідну і достовірну інформацію кожному працівнику бюджетної сфери, економно витрачаючи бюджетні кошти і час при прийнятті управлінських рішень. Така модернізація відповідає вимогам Бюджетного кодексу України, якими встановлюються функції органів Державного казначейства України; налагодження зворотного зв'язку щодо співпраці органів казначейства з розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів у процесі реалізації державної регіональної політики із застосуванням сучасної комп'ютерно-технологічної бази та надання оперативних, кваліфікованих консультацій у процесах управління соціально-економічним розвитком міста.

При цьому важливо відмітити, що для ефективного функціонування казначейської системи виконання бюджету в сучасних умовах необхідні: спеціалізоване програмне забезпечення для підтримки функціональних процесів в казначейській системі; апаратне забезпечення - сервери, розташовані в різних центрах обробки даних; робочі станції, периферійне апаратне забезпечення; проміжне програмне забезпечення - операційні системи, інструменти для розробки додатків і управління системами; інфраструктура телекомунікацій: канали зв'язку через глобальні мережі між різними офісами казначейства, через телекомунікаційну мережу: комутована мережа загального користування, виділені лінії, комутовані лінії зв'язку; локальні обчислювальні мережі: зв'язок між робочими станціями в певних місцях; система управління мережами; резервні механізми, механізми, що забезпечують функціонування казначейської системи в разі надзвичайних ситуацій: стратегія підвищення стійкості функціонування казначейської системи; енергетичні дублюючі системи; системи інформаційної безпеки[35].

В сучасних умовах і з урахуванням передових міжнародних практик державного (муніципального) управління сфера дії та охоплення казначейських систем повинна бути розширена на верхню і нижню область циклу управління суспільними фінансами: формування бюджету; нарахування та виплата заробітної плати державним (муніципальним) службовцям і працівникам установ і управління даними посадами; управління боргом і аудит. Існує необхідність введення критеріїв продуктивності в бюджетний процес і вдосконалених, більш просунутих стандартів бухгалтерського обліку. Це спричинить за собою значні позитивні зміни в казначейській системі. До числа основних напрямів діяльності уряду в сфері управління суспільними фінансами, не охоплених базовою моделлю казначейства, відносяться: макроекономічне прогнозування; формування бюджету; виконання бюджету, управління готівковими коштами, бухгалтерський облік та податково-бюджетна звітність; управління заробітною платою і прибутком; управління боргом; управління доходами (митними та податковими); аудит. Зв'язок

названих напрямів з казначейської системою полягає в тому, що кожний з цих напрямів для ефективної роботи вимагає використання спеціальних інформаційних систем[30].

З метою допомоги країнам - членам Світового банку і Міжнародного валютного фонду в здійсненні казначейських реформ та інформування розробників пакетів програмного забезпечення щодо основ казначейських функціональних вимог Світовим банком розроблена базова модель казначейства. Дана модель описує вагомні аспекти проведення казначейської реформи, основні казначейські функціональні процеси та види діяльності, пов'язані з формуванням і забезпеченням функціонування казначейських систем. Модель показує, як казначейські процеси вписуються в управління державними і муніципальними фінансами.

До показників ефективного впровадження базової моделі казначейства доцільно віднести: політичну волю для впровадження стійких політик і процедур управління державними фінансами; формування реалістичного бюджету; інституційні механізми для впровадження податково-бюджетного контролю: контроль казначейства над усіма бюджетними ресурсами - консолідація банківських рахунків на єдиному казначейському рахунку; спрямування операцій через казначейство; кадровий потенціал для здійснення реформ і впровадження пов'язаних з ними систем; відповідна технологія для надання підтримки в обробці даних і управління даними: спеціалізоване програмне забезпечення, яке відображає функціональні процеси; технологічна платформа для впровадження програмного забезпечення (апаратного забезпечення, мережевого, проміжного програмного забезпечення).

Важливим фактором успіху для проектів реформ казначейств є зобов'язання уряду (у вигляді прийнятих їх стратегічних і програмних документів) та підтримка Міністерства фінансів. Визначальним для успіху впровадження базової моделі казначейства є внутрішній дизайн казначейських систем, які повинні відповідати наступним вимогам: системи повинні будуватися відповідно до функціональних, а не організаційних ліній:

необхідно чітко визначити коло завдань і основні функціональні блоки системи, щоб уникнути дублюючих вкладень; бюджетний департамент, казначейство і профільні міністерства повинні використовувати одну і ту ж систему для обробки своїх операцій і користуватися базами даних один одного; при формуванні бюджету і в процесі його виконання повинен використовуватися один і той же план рахунків; введення операцій в режимі онлайн: зобов'язання повинні фіксуватися в реальному часі, як тільки вони виникають; фінансовий контроль повинен застосовуватися в упереджувальному режимі до всіх операцій, оброблюваних казначейською системою (наприклад, перевірка наявності коштів до того, як будуть виділені кошти або здійснені платежі); слід уникати подальшого розміщення угод; всебічна обробка операцій: всі видаткові операції повинні оброблятися в системі; дані вводяться тільки один раз, коли бухгалтерська операція проходить через систему; бази даних IFMIS (інтегрованої інформаційної системи управління суспільними фінансами) слід розглядати в якості основного джерела для фінансової звітності в уряді.

Необхідно встановлювати реалістичні терміни реформування в цій сфері. Весь процес створення правових та інституційних рамок, дизайну казначейських систем, закупівлі і впровадження в рамках створення базової моделі казначейства може зайняти 8-10 років. Найчастіше при реалізації проектів Світового банку проблемою було отримання підтримки з боку керівництва країни або Міністерства фінансів на тривалі періоди. Зв'язок з програмою Міжнародного валютного фонду або отриманням кредитів на реструктуризацію окремих секторів економіки часто використовувався для зміцнення зобов'язань уряду і забезпечення підтримки Міністерства фінансів.

Таким чином базовими елементами казначейської реформи в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою є: функціонуюча казначейська організація, єдиний казначейський рахунок і як мінімум проміжна казначейська система, яка дозволяє Міністерству фінансів здійснювати контроль за бюджетними коштами.

З метою включення процедур виконання бюджету в функціонал казначейської системи необхідно взяти наступну послідовність дій: встановити рівень обробки транзакцій систем. Це найбільш складне, що займає багато часу завдання. Наприклад, Уряд Білорусії лише недавно розробив систему звітності та моніторингу, яка представляє інформацію про персоналізованих ключових показниках ефективності, щоб дозволити Міністерству фінансів і всім учасникам бюджетного процесу здійснювати моніторинг і контроль над процесом виконання бюджету і результативністю роботи відповідальних керівних співробітників (посадових осіб). Проте дуже важливо, щоб був наявний цей рівень для отримання достовірної інформації з метою використання в фінансових операціях і формування управлінської звітності.

Необхідно впровадити модулі для обслуговування основних процесів виконання бюджету, платіжних операцій і надходжень, перш ніж перейти далі до інших елементів, таких як управління основними засобами, управління персоналом тощо. Необхідно впровадити централізовану казначейську систему, а потім децентралізувати її до бюджетних організацій. Слід зробити спробу спочатку закріпити повноваження щодо здійснення платіжних операцій та моніторингу надходжень за офісами казначейства, а потім децентралізувати до бюджетних організацій, якщо це буде необхідно.

Спочатку підготовка бюджету може здійснюватися поза казначейською системою, наприклад в іншій системі, а остаточний затверджений бюджет потім можна завантажувати в казначейську систему і використовувати для здійснення контролю над витратами. Однак всі наступні бюджетні операції протягом фінансового року відповідно до затвердженого бюджету, такі як бюджетні витрати, трансферти, повинні здійснюватися в казначейській системі.

Для ефективного функціонування Державної казначейської служби України необхідна чітка організація і структура розподілу функцій: контрольної, акумулюючої, організаційно-операційної, облікової, нормативно-методичної, управління і планування, що має забезпечувати: заощадження

бюджетних коштів за рахунок дієвого підходу як при їх виділенні розпорядникам та одержувачам, так і в процесі витрачання; приріст бюджетних коштів, як наслідок більш ефективного менеджменту; здійснення управлінського, а не тільки статистичного обліку, що дозволяє відповідним органам державної влади і управління адекватно оцінювати, прогнозувати і вчасно коригувати прийняті ними рішення.

Вагомою функцією Державної казначейської служби України є функція управління ліквідністю. Оскільки, раціонально структурований і реалістичний бюджет, надійна і сучасна система його виконання не дають гарантії того, що держава може своєчасно виконати видаткові зобов'язання, з найменшими витратами. Центральною ланкою сучасного управління стає управління активами і пасивами держави. З огляду на те, що всі фінансові ресурси держави зосереджені на рахунках органів Державної казначейської служби України.

Основним методом управління активами і пасивами Єдиного казначейського рахунку може бути метод джерел і використання коштів, що передбачає розрахунок обсягу ліквідних активів на основі вивчення всіх грошових потоків. Даний метод дозволяє прогнозувати динаміку грошових потоків, а також надлишку або нестачі ліквідних ресурсів на довгостроковій основі.

Ключовим моментом планування ліквідності є планування потреби Державної казначейської служби України в ліквідних коштах. Обсяг потреби в ліквідних коштах може складатися з наступних показників: обсягів платежів за зобов'язаннями одержувачів коштів державного та місцевих бюджетів; заявок клієнтів на отримання готівкових коштів; прогнозів майбутніх платежів. Джерела надходжень в державну скарбницю ліквідних коштів можуть бути наступними: поточні надходження податків та інших обов'язкових платежів до державного та місцевих бюджетів; невикористані залишки грошових коштів на рахунках клієнтів; надходження додаткового фінансування. Іншим методом оцінки потреби в ліквідних коштах може стати метод показників, заснований на використанні для прогнозу фінансових показників або індикаторів ліквідності.

Відповідно до цього методу, відслідковується динаміка індикаторів ліквідності і визначається, чим викликані зміни.

Разом з тим, на даний час, виникає багато проблемних питань в організації обслуговування місцевих бюджетів, які спонукають органи казначейства до вдосконалення та оптимізації процедур казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Зокрема до них належать: недостатній рівень чіткості щодо розподілу повноважень і функцій між органами Казначейства; недостатнє забезпечення різних ланки органів державного казначейства цифровими технологіями зв'язку; низький рівень пропускну здатності каналів зв'язку; недостатня оптимізація системи клієнт - казначейство; нестабільність законодавства.

Однією із вагомих функцій казначейства і його територіальних органів є удосконалення сервісу при розрахунково-касовому обслуговуванні клієнтів, яке багато в чому схоже з обслуговування клієнтів банківськими установами. Накопився ряд проблемних питань стосовно удосконалення і поліпшення обслуговування клієнтів в органах казначейства: відсутність єдиних підходів до процедур здійснення контролю за спрямуванням бюджетних коштів на стадії реєстрації зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах казначейства; відсутність чітко визначеного переліку підтвердних документів, який повинен надаватися розпорядниками бюджетних коштів до органів казначейства при здійсненні витрат.

З метою вирішення зазначених проблемних питань доцільно: удосконалити систему обміну інформацією між органами Казначейства і розпорядниками бюджетних коштів; визначити чіткий розподіл функцій і повноважень між учасниками бюджетного процесу; удосконалити оплату праці та стимулювання працівників Казначейства та працівників бюджетних установ, враховуючи виконувану ними контрольну і економічну роботу і відповідальність при виконанні бюджету; підвищити оперативність в роботі органів Казначейства шляхом виділення додаткових асигнувань на поліпшення матеріально-технічної бази; впровадити автоматизацію перевірок за допомогою

персональних ЕВМ; оптимізувати чисельність працівників органів Казначейства і забезпечення підвищення їх кваліфікації; модернізувати операційні системи і технологічну інфраструктуру інформаційно-аналітичного забезпечення казначейських органів.

Таким чином, Державна казначейська служба України здійснює організацію виконання бюджету відповідно до бюджетного, податкового тощо законодавства; витрачання бюджетних коштів здійснюється в межах бюджетних асигнувань; облік зобов'язань, що випливають із договорів, що підлягають оплаті за рахунок коштів державного бюджету, дозволяє уникнути несанкціонованої кредиторської заборгованості бюджетних установ; при виконанні бюджету за видатками необхідно не тільки своєчасно профінансувати передбачені законом Про державний бюджет (Рішенням про місцевий бюджет) суми, але і виявити можливості більш ефективного їх використання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У сучасних умовах вагома увага приділяється питанням ефективного управління бюджетними коштами, що передбачає підвищення дієвості казначейської системи виконання бюджетів. В результаті кардинальних змін, що відбулися в бюджетній системі протягом становлення та розвитку України як самостійної держави, актуалізувались питання забезпечення керованості та підконтрольності державних фінансових ресурсів, їх централізації у одного державного органу управління, уповноваженого забезпечувати впорядкований потік ресурсів з державного та місцевих бюджетів та оперативно надавати інформацію про стан державних фінансів для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Сутність казначейської системи виконання бюджету полягає в регламентованому державою процесі формування і витрачання фінансово-грошових ресурсів держави, в межах бюджетних асигнувань, що виділяються на поточний бюджетний рік, а також контролю за своєчасним доведенням і цільовим використанням бюджетних коштів, їх облік, моніторинг та управління ними.

До основних переваг казначейської системи виконання бюджетів належать: наявність системи повного тимчасового і просторового контролю проходження бюджетних коштів від головного розпорядника до кінцевих бюджетотримувачів; можливість оперативного управління фінансовими потоками на основі детального обліку всіх операцій по доходах і видатках державного і місцевих бюджетів; прискорення оборотності державних фінансових ресурсів; можливість створення надійної платіжної системи державних платежів. Наявність казначейської системи виконання бюджету дозволяє на основі чітко визначених обсягів реальних потреб проводити оптимізацію бюджетних потоків, знизити тим самим ймовірність значних розривів у фінансуванні, забезпечити дієвий процес виконання бюджету.

Державна казначейська служба України відіграє важливу роль у виконанні державного та місцевих бюджетів. Участю казначейства в бюджетному процесі досягається забезпечення більшої збалансованості бюджету по доходах і видатках в процесі його виконання; підвищення оперативності контролю за процесом перерахування та використання бюджетних коштів; надання органам державної влади та місцевого самоврядування оперативної та достовірної інформації щодо виконання бюджету; створення умов для припинення зростання кредиторської і дебіторської заборгованості бюджетних установ; підвищення ефективності управління процесом виконання бюджетом і управління державними фінансовими ресурсами.

За 2001-2018 роки доходи зведеного бюджету склали 393,00 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 169,50 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 672,39 млрд.грн.; доходи державного бюджету склали 307,05 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 129,74 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 528,69 млрд.грн.; доходи місцевих бюджетів склали 187,77 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 79,52 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 323,08 млрд.грн. Частка доходів зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті за 2001-2018 роки склала 29,56 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 28,12 %, за 2011-2018 роки – 31,36 %; відповідний показник державного бюджету за 2001-2018 роки склав 22,82 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 21,35 %, за 2011-2018 роки – 24,65 %; відповідний показник місцевих бюджетів за 2001-2018 роки склав 13,88 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 12,91 %, за 2011-2018 роки – 15,10 %.

Враховуючи економічні перетворення доцільним є використання системного підходу як до оцінки ефективності та раціональності бюджетних видатків, так і взаємоузгодження бюджетних призначень із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку країни. За 2001-2018 роки видатки зведеного бюджету склали 421,79 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 183,08 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 720,18 млрд.грн.; видатки

державного бюджету склали 337,92 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 143,24 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 581,27 млрд.грн.; видатки місцевих бюджетів склали 185,69 млрд.грн., у тому числі за 2001-2010 роки – 79,60 млрд.грн., за 2011-2018 роки – 318,30 млрд.грн.. Частка видатків зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті за 2001-2018 роки склала 31,69 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 29,86 %, за 2011-2018 роки – 33,99 %; відповідний показник державного бюджету за 2001-2018 роки склав 25,07 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 23,11 %, за 2011-2018 роки – 27,53 %; відповідний показник місцевих бюджетів за 2001-2018 роки склав 13,76 %, у тому числі за 2001-2010 роки – 12,89 %, за 2011-2018 роки – 14,85 %.

Виходячи із досвіду країн з розвинутою та трансформаційною економікою першочерговим завданнями розвитку казначейської системи виконання бюджету є: створення системи управління державними фінансами, яка забезпечує фіскальну дисципліну. Зокрема, всебічний, заснований на базових соціально-економічних даних і прогнозах бюджет, представлений в казначейську систему після затвердження, єдиний казначейський рахунок, контроль над зобов'язаннями, середньострокове фінансове планування, своєчасні звіти про виконання бюджету на кінець фінансового року тощо. Зазначене сприятиме обґрунтованому корегуванню податково-бюджетних сукупних показників, забезпеченню макроекономічної стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анікеева А. В. Контроль формування і використання кошторису бюджетної установи // Управління розвитком. 2017. № 14. С. 142 – 144.
2. Біттер О.А. Казначейське обслуговування бюджетів в Україні [Текст] : [монографія] / Олександр Біттер, Юрій Голинський. - Львів : АТБ, 2017. - 223 с.
3. Боголиб Т. М. Бюджетная система Украины: новая реальность и глобальные вызовы // Економічний часопис-XXI. 2016. № 1–2. С. 41–43.
4. Боровик П.М., Ролінський О.В., Мазур К.М. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід бюджетних відносин на рівні місцевих бюджетів // Облік і фінанси. 2015. № 1 (67). С. 51-57.
5. Бояр А. О. Напрями трансформації бюджетної системи України в умовах європейської інтеграції // Наукові праці НДФІ. 2012. №3. С. 134-137.
6. Бузак Н. І. Бюджетування, облік і контроль затрат на впровадження сучасних інформаційних технологій // Актуальні проблеми економіки. 2015. №3. С. 185-189.
7. Буряк П.Ю. Казначейська система / [П.Ю. Буряк, У.З. Ватаманюк-Зелінська, С.Я. Бугіль, М.В. Кирилів, Н.В. Шевчук, Ю.О. Голинський]. Львів : РВВ НЛТУ України. 2014. 236 с.
8. Бюджетний кодекс України: Харків : Право, 2017. 217 с.
9. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, М.Д. Пасічний, Т.І. Крикун, І.П. Адаменко, В.Д. Макогон, С.І. Собчук; за заг. ред. І.Я. Чугунова. – К.: Глобус-Пресс, 2018. – 352 с.
10. Василик О. Д. Державні фінанси України : Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 608 с.
11. Виконання бюджетів: Річні звіти Державної казначейської служби України / Державна казначейська служба України. URL:

<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/22813;jsessionid=5E9BA1CCB8A0B172392376420B1V7E89> (дата звернення: 01.09.2019).

12. Виконання Державного бюджету України за 2016 рік / Державна казначейська служба України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.treasurv.gov.ua/main/uk/doccatalog/list7currDiF257806>

13. Виконання Державного бюджету України за 2017 рік / Державна казначейська служба України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.treasurv.gov.ua/main/uk/doccatalog/list7currDiF257806>

14. Виконання Державного бюджету України за 2018 рік / Державна казначейська служба України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.treasurv.gov.ua/main/uk/doccatalog/list7currDiF257806>

15. Висновки про виконання Закону України «Про Державний бюджет України за 2016 рік». URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753245/Bul_vyk_DBU_2016.pdf?subportal=mai

16. Висновки про виконання Закону України «Про Державний бюджет України за 2017 рік». URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753245/Bul_vyk_DBU_2017.pdf?subportal=mai

17. Висновки про виконання Закону України «Про Державний бюджет України за 2018 рік» URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753245/Bul_vyk_DBU_2017.pdf?subportal=mai

18. Гаврюкова А. Г. Аналітичний огляд стосовно виконання кошторису на утримання бюджетної установи // Управління розвитком. 2016. № 17. С. 81–84.

19. Георгієва А. І., Леушина А. О. Облік фінансування бюджетних установ // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2013. № 4. С. 125–129.

20. Гладка В. В. Взаємодія органів державного фінансового контролю у процесі казначейського обслуговування бюджетних коштів [Електронний ресурс] / В. В. Гладка // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. - 2016. - № 2. - С. 100-107.

21.Голинський Ю. О. Роль державної казначейської служби у зменшенні наслідків економічної нестабільності URL: <http://duan.edu.ua/uploads/vidavnitstvo-15-16/13543.pdf>.

22.Голинський Ю.О. Методика та практичні підходи до аналізу виконання бюджету органами Державної казначейської служби України // Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. 9. С. 192–195.

23.Голинський Ю.О. Організація казначейського обслуговування бюджетів в умовах реформування державних фінансів України : дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.08 / Голинський Юрій Олегович. Львів., 2015. 235с.

24.Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.

25.Думікян А. К. Механізм фінансування бюджетних установ у країнах із розвинутою та трансформаційною економікою. Бізнес Інформ. 2017. № 8. С. 75–81.

26.Думікян А. К. Формування доходів бюджетних установ у сучасних умовах розвитку фінансових відносин. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2017. Т. 22. Вип. 7 (60). С. 115–119.

27.Дяченко К. С. Особливості функціонування бюджетних установ у системі державних фінансів // Економіка і суспільство. 2016. Вип. № 7. С. 739–748.

28.Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання : монографія. Київ : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. 528 с.

29.Зіневич О.Л. Адміністративно-правовий статус Державної казначейської служби України [Текст] : монографія / Олександр Зіневич ; НДІ публіч. права. - Херсон : Грінь Д. С. [вид.], 2017. - 189 с.

30.Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С.Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.

31. Інформація щодо зупинення операцій з бюджетними коштами / Державна казначейська служба України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/422897>

32. Інформація щодо наданих органами ДКСУ розпорядникам (одержувачам) бюджетних коштів попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства / Державна казначейська служба України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/422939>

33. Казначейська система виконання бюджету / С. О. Булгакова, Л. В. Гізатуліна, Л. В. Єрмошенко, О. Т. Колодій ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К., 2005. - 560 с.

34. Казначейська система обслуговування бюджетів / Веб-портал Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/>

35. Канева Т. В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах. Київ : КНТЕУ, 2006. 244 с.

36. Канева Т. В., Думікян А. К. Економічна сутність фінансового забезпечення діяльності бюджетних установ. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 31 (1). С. 235–241.

37. Канева Т. В., Думікян А. К. Вплив видатків бюджетних установ на економічне зростання. Бізнес Інформ. 2018. № 3. С. 141–148.

38. Клівіденко Л. М. Вплив доходів Державного бюджету на соціально-економічний розвиток України // Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 6. С. 46-49.

39. Кожушко О. В. Фактори впливу на стан організації ревізії виконання кошторису на утримання бюджетної установи // Інноваційна економіка. 2015. № 1. С. 231–238.

40. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : монографія. Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. 396 с.

41. Кохан І. В. Бюджетне фінансування як інструмент реалізації стратегії соціально-економічного розвитку держави // Актуальні проблеми економіки. 2013. № 9. С. 176 – 181.

42. Крук О. М., Кончатна В. С. Аналіз кошторису видатків бюджетних установ // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. 2016. № 3. С. 107 – 112.

43. Курганська Е. І. Система казначейства: управління фінансовими ресурсами : монографія / Т. Б. Кублікова, Е. І. Курганська. О. : ОНЕУ, 2015. 323 с.

44. Лисяк Л. В. Гриценко О. В., Качула С. В. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку: монографія / Дніпропетровськ : ДДФА, 2015. 396 с.

45. Лістрова С. Порядки обслуговування держбюджету за видатками та казначейське обслуговування місцевих бюджетів : основні зміни та новації : коментар до наказів ДКУ від 30.12.09 р. №554 та від 21.01.10 р. №17 // Все про бухгалтерський облік. 2010. №22. С. 30-32.

46. Лук'яненко І., Сидорович М. Бюджетно-податкова політика України : нові виклики : монографія. Київ : НаУКМА, 2014. 229 с.

47. Мазаракі А. А., Волосович С. В. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2016. № 1. С. 5 – 23.

48. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: КНТЕУ, 2018. 364 с.

49. Медвідь Н. Обслуговування місцевих бюджетів: історичні аспекти, переваги впровадження // Казна України. 2010. №6. С. 24-26

50. Облік у бюджетних установах: / за ред. проф. В. Ф. Максимової. Одеса: ОНЕУ, 2013. 264 с.

51. Офіційний веб-портал Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

52. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України на 2016 рік: <https://www.treasury.gov.ua/>

53. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України на 2017 рік: <https://www.treasury.gov.ua/>

54. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби

України на 2018 рік: <https://www.treasury.gov.ua/>

55.Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України на 2019 рік: <https://www.treasury.gov.ua/ua/pro-kaznachejstvo/funkciyi-ta-prioritetni-zavdannya/prioritetni-napryami-roboti/2019>

56.Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова кабінету міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 215: <http://zakon.rada.gov.ua>

57.Про Основні напрями бюджетної політики на 2018–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 р. № 411-р. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250079263> (дата звернення: 17.11.2017).

58.Прокоф'єв С. Е. Казначейская система исполнения бюджета Франции / Бюджет. 2003. №6. С.25-27.

59.Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів // Фінанси України. 2015. № 5. С. 47-55.

60.Рак Г. В. Кошторисне фінансування бюджетних установ у системі казначейського обслуговування бюджету // Економічний аналіз. 2014. Т. 17 (1). С. 160–166.

61.Ревенко Ю. В. Організація ревізії виконання кошторису на утримання бюджетної установи // Управління розвитком. 2014. № 12. С. 76–78.

62.Родіонов О. В. Бюджетний менеджмент / О. В.Родіонов, І. М. Манько, С. І. Співак; Луган. нац. аграр. ун-т. Луганськ: Ноулідж, 2014. 291 с.

63.Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Деякі питання дистанційного обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів» від 15.11.2017р. № 816-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>

64.Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні». від 20.09.2017 року №649-р URL: Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/>

65.Сафонова Л.Д. Казначейська система виконання бюджету / Л.Д. Сафонова, Н.І. Алексєєва. К.: КНЕУ, 2014. 417 с.

66. Солдатенко О. До питання кошторисно-бюджетного фінансування // Віче. 2010. № 17. С. 30 – 32.

67. Станкус Т. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів [Текст] : Тетяна Станкус ; Швейцар.-укр. проект "Підтримка децентралізації в Україні" DESPRO, Swiss resource Centre and consultancies for development Skat. - Харків : Фактор, 2017. - 126 с.

68. Стоян В., Савчин В. Видатки місцевих бюджетів. Проблемні питання обслуговування // Казна України. 2011. №4. С. 24-27

69. [Сушко Н. І.](#) Державний бюджет як об'єкт казначейського обслуговування бюджетних коштів [Електронний ресурс] / Н. І. Сушко // [Наукові праці НДФІ](#). - 2016. - Вип. 2. - С. 5-25.

70. Сушко Н.І. Казначейське обслуговування державного і місцевих бюджетів України: сучасний стан та реформування [Текст] : монографія / Н. І. Сушко ; Держ. навч.-наук. установа "Акад. фінанс. упр.". - Київ : ДННУ "Академія фінанс. упр.", 2017. - 364 с.

71. Ткачук Н. М. Фінансування бюджетних установ : теоретична сутність, форми і методи // Наука й економіка. 2015. № 2. С. 99 – 106.

72. Указ Президента України «Про Положення про Державну казначейську службу України» від 13.04.2011 № 460/211 [Електронний ресурс] – ВР із змінами та доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>

73. [Чугунов І.](#) Формування бюджетної політики економічного розвитку країни / І. Чугунов, С. Собчук // [Вісник Київського національного торговельно-економічного університету](#). - 2018. - № 3. - С. 103-116.

74. Чугунов І.Я. Бюджетні відносини в системі соціально-економічного розвитку країни // Казна Україна. 2014. № 6. С. 25–28.

75. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна політика в умовах економічних перетворень. Економічний часопис-XXI: науковий журнал. 2016. № 3-4(2). С. 66–69.

76. Чугунов І.Я., Собчук С.І. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни. Вісник КНТЕУ. 2018. №3. С.103–116.

77.Чугунов І. Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності // Вісник КНТЕУ. 2014. № 5. С. 64 – 77.

78.Чугунов І. Я. Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин. Вісник КНТЕУ. 2011. № 4. С. 13 – 22.

79.Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання. Київ : НДФІ, 2005. 286 с.

80.Чугунов І. Я., Брижан К. В. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки // Економічний вісник університету. 2017. Вип. 32(1). С. 241–251.

81.Чугунов І. Я., Пасічний М. Д. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки // Вісник КНТЕУ. 2016. № 5 (109). С. 5 – 18.

82.Чуркіна І. Є. Реформи бюджетної системи ЄС: результати та перспективи // Економіка та держава. 2015. № 10. С. 66 – 69.

83.Шаповал А. С. Методика економічного аналізу виконання кошторису бюджетних установ // Молодий вчений. 2016. № 3. С. 234 – 238.

84.Шевчук В. О., Бондарук Т. Г., Мельничук Н. Ю. Механізм управління бюджетними ресурсами: проблеми та перспективи удосконалення // Облік і фінанси. 2016. № 3. С. 166 – 175.

85.Юрій С. І., Кириленко О. П. Бюджетна система. Вишкіл студії : Тернопіль: Економічна думка, 2010. 424 с.

86.Ярошевич Н.Б. Управління державним боргом: зарубіжний досвід та українська реальність / Ярошевич Н.Б., Мазур А.В., Мокринська М.Р. // Науковий вісник. Львів : НЛТУУ. 2007. Вип. 17.8. С.266-271.

87.[Allard J.](#), [Catenaro M.](#), [Vidal Jean-Pierre](#), [Wolswijk G.](#) Central bank communication on fiscal policy. [European Journal of Political Economy](#), 2013. № 30. P. 1-14.

88.[Arjomand M.](#), [Emami K.](#), [Salimi F.](#) Growth and Productivity; The Role of Budget Deficit in the MENA Selected Countries. [Procedia Economics and Finance](#). 2016. № 36. P. 345-352.

89.Barro R., Redlick C. Macroeconomic Effects from Government Purchases

and Taxes. ADB Economics Working Paper Series, 2010. 50 p.

90. [Bashar](#) Omr H.M.N., [Bhattacharya](#) P., [Wohar](#) M. The cyclicity of fiscal policy: New evidence from unobserved components approach. *Journal of Macroeconomics*. 2017. № 53. P. 222-234.

91. [Bhattarai](#) K., [Trzeciakiewicz](#) D. Macroeconomic impacts of fiscal policy shocks in the UK: A DSGE analysis. *Economic Modelling*. 2017. № 61. P. 321-338.

92. [Biolsi](#) C. Nonlinear effects of fiscal policy over the business cycle. *Journal of Economic Dynamics and Control*. 2017. № 78. P. 54-87.

93. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Makogon V., Pasichnyi M., Nikitishin A., Adamenko I., Krykun T., Kozarezenko L., Sobchuk S. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.

94. [Camous](#) A., [Gimber](#) A. Public debt and fiscal policy traps. *Journal of Economic Dynamics and Control*. 2018. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165188918300782>

95. [Cavallari](#) L., [Romano](#) S. Fiscal policy in Europe: The importance of making it predictable. *Economic Modelling*. 2017. № 60. P. 81-97 p.

96. [Çebi](#) C. The interaction between monetary and fiscal policies in Turkey: An estimated New Keynesian DSGE model. *Economic Modelling*. 2012. № 29. P. 1258-1267.

97. Chugunov I., Pasichnyi M. (2018) Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. *Investment Management and Financial Innovations*. 15(4). p.113–122.

98. [Combes](#) Jean-Louis, [Minea](#) A., [Sow](#) M. Is fiscal policy always counter-(pro-) cyclical? The role of public debt and fiscal rules. *Economic Modelling*. 2017. № 65. P. 138-146.

99. [Dupaigne](#) M., [Fève](#) P. Persistent government spending and fiscal multipliers: The investment-channel. *European Economic Review*. 2016. № 89. P. 425-453.

100. [Eberhard](#) M., [Presbitero](#) A. Public debt and growth: Heterogeneity and

non-linearity. *Journal of International Economics*. 2015. № [97](#). P. 45-58.

101. Égert B. Public debt, economic growth and nonlinear effects: Myth or reality? *Journal of Macroeconomics*. 2015. № [43](#). P. 226-238.

102. [Fraj S.](#), [Hamdaoui M.](#), [Maktouf S.](#) Governance and economic growth: The role of the exchange rate regime. *International Economics*. 2018. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2110701718300453>

103. [Guerguil M.](#), [Mandon P.](#), [Tapsoba R.](#) Flexible fiscal rules and countercyclical fiscal policy. *Journal of Macroeconomics*. 2017. № [52](#). P. 189-220.

104. Hajaminia M., Fallahi M. Economic growth and government size in developed European countries: A panel threshold approach. *Economic Analysis and Policy*. 2018. № [58](#), P. 1-13.

105. [Hajdúchová I.](#), [Sedláčiková M.](#), [Viszlai I.](#) Value-added Tax Impact on the State Budget Expenditures and Incomes. *Procedia Economics and Finance*. 2015. № [34](#). P. 676-681.

106. [Hory Marie-Pierre](#) Fiscal multipliers in Emerging Market Economies: Can we learn something from Advanced Economies? *International Economics*. 2016. № [146](#). P. 59-84.

107. Kameda K. Budget deficits, government debt, and long-term interest rates in Japan. *Journal of the Japanese and International Economies*. 2014. № [32](#). P. 105-124.

108. Kim Dong-Hyun, Wu Yi-Chen, Linc Shu-Chin Heterogeneity in the effects of government size and governance on economic growth. *Economic Modelling*. 2018. [68](#). P. 205-216.

109. [Mencingera J.](#), [Aristovnika A.](#), [Verbičab M.](#) Asymmetric effects of fiscal policy in EU and OECD countries. *Economic Modelling*. 2017. № [61](#). P. 448-461.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

**Динаміка доходів та видатків Зведеного бюджету України
за 2001-2018 роки, млн.грн..**

	Доходи	Видатки	Кредитування
2001	54 934,6	55 528,0	х
2002	61 954,3	60 319,0	х
2003	75 285,8	75 792,5	х
2004	91 529,4	101 415,5	1 122,9
2005	134 183,2	141 698,8	290,7
2006	171 811,5	175 284,3	227,9
2007	219 936,5	226 054,4	1 583,8
2008	297 893,0	309 203,7	2 813,8
2009	272 967,0	307 399,4	2 825,8
2010	314 506,3	377 842,8	1 348,4
2011	398 553,6	416 853,6	4 757,9
2012	445 525,3	492 454,7	3 856,3
2013	442 788,7	505 843,8	535,2
2014	456 067,3	523 125,7	4 972,1
2015	652 031,0	679 871,4	3 057,8
2016	782 859,5	835 832,1	1 841,3
2017	1 016 969,5	1 056 973,1	2 122,1
2018	1 184 290,8	1 250 189,5	1 893,0

Додаток Б

Таблиця Б.1

**Частка доходів та видатків Зведеного бюджету України
за 2001-2018 роки у валовому внутрішньому продукті, %**

	Доходи	Видатки	Кредитування
2001	26,01	26,29	х
2002	26,46	25,76	х
2003	27,14	27,33	х
2004	25,60	28,36	0,31
2005	29,34	30,98	0,06
2006	30,41	31,02	0,04
2007	29,28	30,10	0,21
2008	30,07	31,21	0,28
2009	28,82	32,46	0,30
2010	28,07	33,72	0,12
2011	29,54	30,90	0,35
2012	30,53	33,75	0,26
2013	29,08	33,22	0,04
2014	28,74	32,96	0,31
2015	32,79	34,19	0,15
2016	32,82	35,04	0,08
2017	34,08	35,42	0,07
2018	33,28	35,13	0,05

Додаток В

Таблиця В.1

Динаміка доходів та видатків Державного бюджету України
за 2001-2018 роки, млн.грн..

	Доходи	Видатки	Кредитування
2001	39 726,5	40 407,1	х
2002	45 467,6	44 348,2	х
2003	55 076,9	56 120,0	х
2004	70 337,8	79 471,5	1 082,7
2005	105 330,2	112 975,9	299,9
2006	133 521,7	137 108,0	190,3
2007	165 939,2	174 254,3	1 527,7
2008	231 722,9	241 490,1	2 734,8
2009	209 700,3	242 437,2	2 780,3
2010	240 615,2	303 588,7	1 292,0
2011	314 616,9	333 459,5	4 715,0
2012	346 054,0	395 681,5	3 817,7
2013	339 226,9	403 456,1	477,5
2014	357 084,2	430 217,8	4 919,3
2015	534 694,8	576 911,4	2 950,9
2016	616 283,2	684 883,7	1 661,6
2017	793 441,9	839 453,0	1 870,9
2018	928 114,9	985 851,8	1 514,3

Додаток Д

Таблиця Д.1

**Частка доходів та видатків Державного бюджету України
за 2001-2018 роки у валовому внутрішньому продукті, %**

	Доходи	Видатки	Кредитування
2001	18,81	19,13	х
2002	19,42	18,94	х
2003	19,86	20,23	х
2004	19,67	22,23	0,30
2005	23,03	24,70	0,07
2006	23,63	24,27	0,03
2007	22,09	23,20	0,20
2008	23,39	24,37	0,28
2009	22,14	25,60	0,29
2010	21,47	27,09	0,12
2011	23,32	24,72	0,35
2012	23,72	27,12	0,26
2013	22,28	26,50	0,03
2014	22,50	27,11	0,31
2015	26,89	29,01	0,15
2016	25,84	28,71	0,07
2017	26,59	28,13	0,06
2018	26,08	27,70	0,04

Додаток Е

Таблиця Е.1

**Динаміка доходів та видатків місцевих бюджетів України
за 2001-2018 роки, млн.грн..**

	Доходи	Видатки	Кредитування
2001	24 972,7	24 885,4	х
2002	28 247,4	27 731,4	х
2003	34 306,5	33 770,1	х
2004	39 604,2	40 356,6	40,1
2005	53 677,3	53 547,2	-9,2
2006	75 895,2	75 781,6	37,7
2007	107 050,5	104 853,2	56,1
2008	137 455,3	138 998,8	79,0
2009	134 559,4	136 254,9	45,5
2010	159 397,1	159 760,2	56,4
2011	181 530,4	180 987,8	42,9
2012	225 273,5	222 575,3	38,6
2013	221 019,4	219 845,3	57,7
2014	231 702,0	225 626,8	52,8
2015	294 460,2	280 084,0	106,9
2016	366 143,1	350 515,2	179,8
2017	502 098,3	496 090,7	251,2
2018	562 421,8	570 583,7	378,8

Додаток Ж

Таблиця Ж.1

Частка доходів та видатків місцевих бюджетів України
за 2001-2018 роки у валовому внутрішньому продукті, %

	Доходи	Видатки	Кредитування
2001	26,01	26,29	х
2002	26,46	25,76	х
2003	27,14	27,33	х
2004	25,60	28,36	0,31
2005	29,34	30,98	0,06
2006	30,41	31,02	0,04
2007	29,28	30,10	0,21
2008	30,07	31,21	0,28
2009	28,82	32,46	0,30
2010	28,07	33,72	0,12
2011	29,54	30,90	0,35
2012	30,53	33,75	0,26
2013	29,08	33,22	0,04
2014	28,74	32,96	0,31
2015	32,79	34,19	0,15
2016	32,82	35,04	0,08
2017	34,08	35,42	0,07
2018	33,28	35,13	0,05

Додаток 3

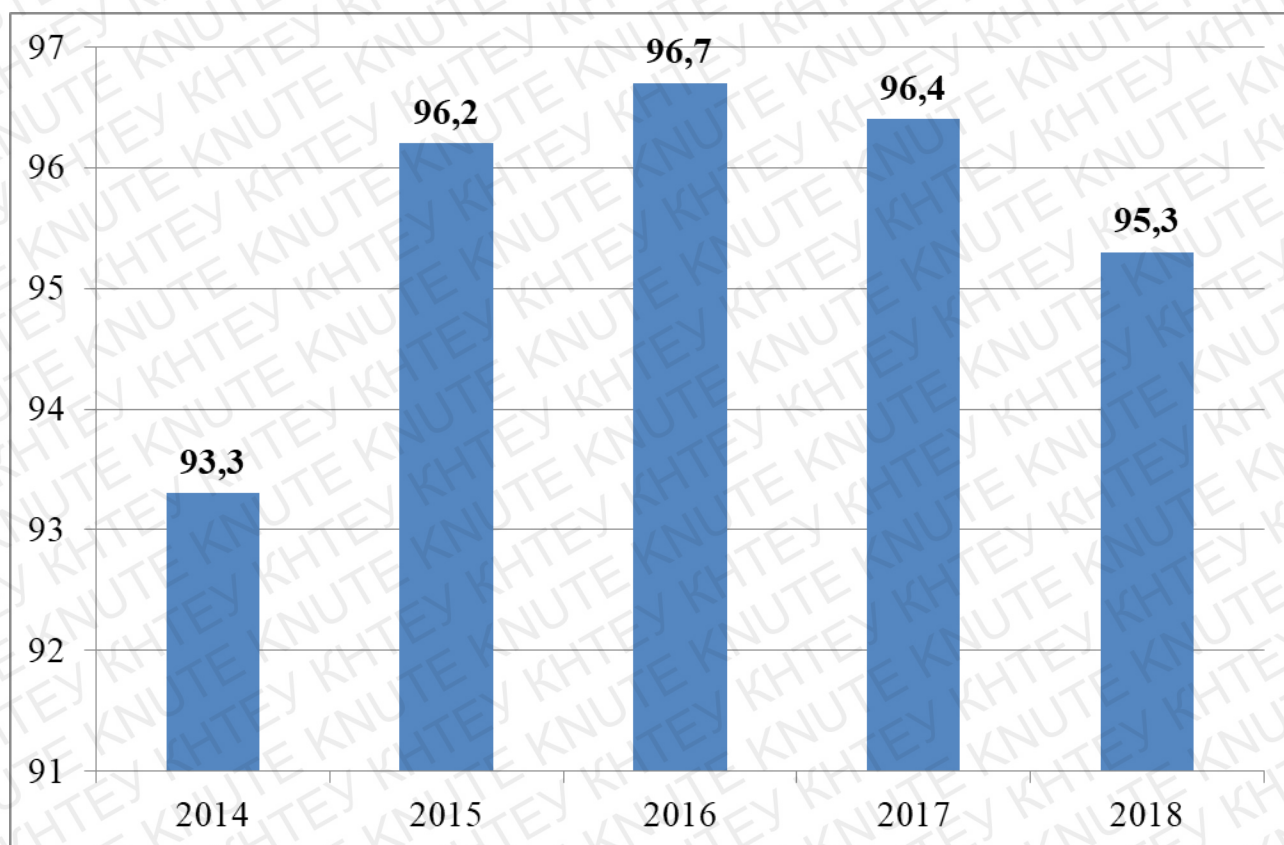

Рис.3.1. Виконання Державного бюджету України за видатками, %